

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Váci-körút 18.

hová minden küldemény
intézendő.

ZSIDÓ FELEKEZETI JELEGE

POLITIKAI ÉS SZÉPIRODALMI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhöz küldve . 8 frt

Fél évre 4 „

Negyedévre 2 „

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Akik kétszer hálnak meg. Irta: Dr. *Singer Bernát*. — Infanteriszta Weisz Izidor. (Nem elbeszélés.) Irta: *Hazai Hugó*. — Értesítők. — Gyöngyszemek a talmudból és midrásból. Irta: *Szabolcsi Miksa*. — Koszorúk. Irta: Dr. *Diamant Gyula*. — Cséplés (*Stein* verse.) Fordította: Dr. *Feleki Sándor*. — Dr. Kaufmann Dávid temetése. Irta: *Mardochei Hajehudi*. — Hírek. — Pályázatok. — Hirdetések. A mellékleten: Dr. Goldziher Ignác búcsúztatója. — Kaufmann Dávid. Irta: Dr. *Kiss Arnold*. — Izrael halottja. (Vers). Irta: *Gerő Attila*. — Czion. (*Jehuda Halévi* verse.) Fordította *Makai Emil*. — Méry Károly könyve. Mai lapunk minden példányához dr. Kaufmann Dávid kitünően sikerült arcképét mellékeljük.

Naptár:

Vasárnap (1899. július 16.) 5659 Áb hó 9-ike. Tiseo-beov gyász- és bójtnapja. (Reggeli istentisztelet után felkeresik a sirokat). Hétfő 10-ike. Kedd 11-ike. Szerda 12-ike. Csütörtök 13-ika. Péntek 14-ike. Szombat 15-ike. (Sabosz Nachamu) Chammiss-oszor-beov. Hetiszidra: Vaeszchannan. (Mózes V. könyve III. fejezete 23. versétől a VII. fejezet 12. verséig.) Haftora: »Nachamu, nachamu ammi . . .« (Jezsaiás 40. fejezete kezdetétől a 27. versig.)

»A kik kétszer hálnak meg.«

Nem csupán a mi nagy regényírónk képzelete teremtet meg ilyen alakokat. Látunk a zsidóság körében is elég gyakran és nem csak jelentéktelen személyeket, kiket nekünk ajándékozott a születés szent köteléke, kiket talán dicső történelmi név is kötelezne, hogy a mi közösségünknek szenteljék életüket, és mégis meghalnak számunkra önkényes halállal, az élet viruló szakában, tevékenységük kellő közepében. Ha büszkék voltunk rájuk, úgy hitehagyásuk bűnös pillanata azt kiáltja felénk, hogy inkább a szégyenpirt öltse fel arcunk miattuk, mert jellemük szilárdsága nem állott arányban nagyságukkal; ha azt vártuk, hogy valamely régi dicső család sarjadéka folytatni fogja ősei hagyományait, úgy egy napon meg kell vallanunk, hogy ki kell törölnünk a nevét Izrael könyvéből és ha az illető nem is volna egyéb, mint közönséges polgára, fia vagy leánya a mi felekeztünknek, akkor is a harag és megbotránkozás indulata ébred fel szivünkben, mert érezzük, hogy ez a jogtalan becsempészkedés más felekezet körébe a magunk erejének gyöngülését jelenti és mert érezzük, hogy a legtöbb esetben a hűtlenségnek rugója nem a meggyőződés, nem a vallásosság volt, hanem nemtelen önzés, nevetséges kapaszkodás és rut nyereszkeskedési hajlamok.

Tiszteljük mi szívesen a kivételeket és volna a zsidóságban annyi önmegtágadás, hogy tisztelné mindnyájukat, ha az új hit bűvkörébe a lélek nemes felhevülése, a meggyőződés ellenállhatlan parancsa vonzaná az elpártolókat; szavunk sem volna ahhoz, ha a mi népünk leszármazottjai is öregbitik más vallások fényét. Hiszen ha büszkeséggel szoktunk rámutatni, hogy megváltót és

apostolokat adott a régi Judaea népe az őskori pogány világnak, akkor irigység nélkül nézhetnők, ha a mai zsidóság püspököket és egyéb dicső nagy férfiakat ad a kereszténységnek.

De kérdezzétek meg azoktól, kik lehullottak, Isten tudja miért? a zsidóság ősi fájáról, azoktól, kik a renegátok dicsőségére áhitoztak lelkük becsületes megnyugvása helyett — és saját szájuk fogja bevádolni őket; tulnyomó többségük fogja elősmerni, hogy nem az apostolok szent buzgalma, nem a hitnek szelid érzése vezette őket idegen istenek oltáraihoz, hanem földi érdekek, jellembeli gyengeségük, melyekről, ha tudomással bírnak az egyházak papjai, megtagadnák tőlök a felvétel mulasztját.

Ezért, csupán ezért tekinti a zsidó nép hagyománya halottnak a hitehagyottat. Nem a vallási türelmetlenség tette oly szánalmas alakká a mesumedet, mert a legnagyobb tisztelettel beszélt és beszél a zsidóság minden rétege az összes istenimádó és bibliatisztelő vallásokról. De mivel mindig úgy volt, hogy a legtöbb apostata az erkölcstelenség és áruság bélyegét ütötte homlokára, midőn elhagyta ősei népét és eldobta, mint valami divatból kikopott ruhát, ősei hitét, mint Ézsau az elsőszülöttségét egy tál lencséért adta el: azért kellett leszámolnia velük, kiktől nem vár, nem fogad el semmit, mert megszűntek létezni rá nézve; meghaltak mielőtt igazán meghaltak volna. Csupán a gyászszertartások külső megtartása a hozzátartozók részéről jelentette, hogy legalább a mieink voltak ők. . . .

Idegen nép fia meg sem értheti talán az elkeseredést, melyet néha a kevésbé jámbor zsidóban is szül a hitehagyás. Pedig az általános és természetszerű indokokon kívül a sok fájdalmas tapasztalat is hozzájárult

Mai lapunk minden példányához dr. Kaufmann Dávid kitünően sikerült arcképét mellékeljük.

az elkeseredés növesztéséhez. A ki tudja, hogy mennyi rágalmat szórtak mindig az apostáták a régi vallástársaikra és szent könyveikre; mily fanatikus gyűlölettel ingerelték fel a szenvedélyeket ellenük és mily örömmel látták, ha a népek haragja lesújtott a hitükben megmaradt testvéreikre; a ki tudja, hogy a hitehagyottak okozta szenvedések egész külön fejezetet foglalhatnak el a zsidó nép szomorú krónikájában; s végül a ki megfigyeli a hitszegés mai bajnokait, vagyis inkább törpéit, hogy ők és gyermekeik mily idegenkedéssel, sőt gyűlölettel lesznek elítelve még legközelebbi rokonaik iránt is: azok meg fogják érteni azt a felháborodást és megvetést, melyet mi táplálunk azok iránt, kik hitbeli meggyőződés nélkül hagyják el hitünket és hogy semmit sem juttatunk nekik abból a becsülésből és szeretetből, melynek minden más vallásu embertársunk iránt való megadását vallásos kötelességünk parancsolja.

Csupán egy érzésünk lehet még irántuk: a szálnalom és ez adja ajkainkra a kérdést, melyet mindnyájukhoz szeretnénk intézni. Miért távoztatok el körünkől? Ti, az erős és évezredes vértanuságában megedzett Izraelnek gyermekei, miért voltatok gyengék és feledkeztetek meg legtermészetesebb kötelességeitokról? Talán boldogságot véltetek megtalálni, amit hitünk nem nyújthatott? Oh, hányszor valljátok meg, hogy a mint leketek nem talál megnyugvást új oltáraitok előtt, úgy van egész éltetek nyugalma feldulva, mert nem találjátok helyeteket a társadalmakban; az egyiket ti hagytátok el, a másiknak ti nem kellett és ha ez kegyes leereszkedéssel meg is akarná bocsájtani származástokat, hányszor juttatják azt akaratlanul is eszetekbe és ti úgy érzitek magatokat, mintha ki lennétek taszítva az emberek sorából és még azon erkölcsi megnyugvástok sincsen, amit az embernek saját lelkiismerete szokott megadni.

Avagy talán a gyermekek boldogságát tartják ők szemük előtt? Hát még ha ebbeli reményük beválnék, akkor is a legtisztességtelenebb dolog boldogságot maga vagy gyermeke részére bűn árán megvásárolni. De hadd beszéljenek erről a boldogságról azok az atyák és anyák, kik átérték a gyermeki megvetésnek szörnyű fulánkját, kikre haragot szórt saját gyermekeik szeme, midőn megtudták, hogy meg vannak csalva; megcsalva szüleiktől; mert ők annak a fajnak tagjai, melynek megbecsülésére sem a szülei házában, sem azon kívül oktatta nem lettek.

Nem egy hitehagyott tapasztalta, hogy a társadalomban elhidegülés, családjában boldogtalanság és saját szívében lelkiismereti furdalás lett osztályrésze hitszegéseért. Nehányan, kevesen, tépett lélekkel visszatérnek régi otthonukhoz, a zsidósághoz, a legtöbb fájó lélekkel, rejtett kinokkal viszi tovább a »keresztet«, miglen igazán meghal és talán még a temetőben is idegen marad, ott sem tartják méltónak magukhoz a többiek. És bizony nem is méltó ő hozzájuk.

Ily szálnalmas alakok elszaporodása fokozódott tevékenységre intsen bennünket, hogy a családi nevelés és

iskolai oktatás oda irányuljon, hogy a kitérés vágya ne dobogtassa többé gyermekeink keblét. Ha nem törekszünk, hogy mások térjenek át mi hozzánk, akkor legalább törekedni kell arra, hogy a miénk maradjanak meg miéinknek, hogy ne forduljon elő, hogy kiváló zsidók ivadéka, a társadalom kitűnőségei és egyszerű polgárai azzal tetőzzék be hitetlenségüket, hogy más vallásokhoz fogadnak hűséget!

Dr. Singer Bernát,
tapolczai rabbi.

Infanteriszt Weisz Izidor.

(Sajnos, nem elbeszélés.)

A ki azt hiszi, hogy most valami szépen kigondolt história következik, a poétika és stilitisztika szabályai szerint pontosan kiczirkalmazva, mesterséges bonyodal-makkal, kiszínezett helyzetekkel és több effélékkel, az nagyon csalatkozik. Itt semmi egyéb nem következik, mint infanteriszt Weisz Izidor közkatonának az esete, a ki Debreczenben szolgál bakáéknál, úgy a mint az most Debreczenben közbeszéd tárgyát képezi,

A dolog igen egyszerű és nem szokatlan.

A debreczeni bakák egy részét fürdésre parancsolták ki egy pár nappal ezelőtt. Az ilyen fürdésre való parancsolás nem csak a fürdés tényéért magáért előnyös, mert akkor akár ne is volna; hanem jobbadán csak azért szeretik a katonák, mert legalább fél-délutánt igénybe vesz és addig, míg fürdik az ember, nem kell »marsch-eins«-ot járni a kaszánya koveces udvarán, rekkenő hőségben. Továbbá fürdéshez nem kell semmi parádés oltózkodás, a »mancsaft« csak úgy »czwilhózní«-ban (Zwilchhose) és »öromlajbí«-ban (Aermelleibel) sorakozik az udvaron, a honnét valamely tiszt vezeti őket a víz partjára.

Jó kiś mulatság ez. A trombitás nem a közonséges nótát »A ki nem lép egyszerre« fujja, hanem valami különös »vizi-marsot«, a mely ugyan nincs ben semmiféle reglamában, de már úgy meghonosodott, hogy nem is esnék jól a fürdés nélküle. Azonban szabad szivarozni is, — a kinek van szivarja.

A debreczeni bakák szintezenképen cselekedtek. Ezek is mentek fürödni. A trombitás fujta a vizi marsot, a katonák szivaroztak, ellenben némelyek fűtyültek, mert régen volt »geldtág«, s így fogyatékosan állott a vagyon.

Egy oláh szakaszvezető vezette őket. A nevét nem tudom. Tógyer volt-e, Juon vagy Nikolaj, nem tudom. De ez mellékes is. Épen olyan oláh bugrisból szakaszvezetővé lett »czukszfíllér« volt, mint a többi, akiket katonaviselt emberek igen jól ismernek. Tehát a szakaszvezető ur, minekutána megérkeztek a víz partjára, »abtrétet« parancsolván, becses személyének fürdéshez való alkalmatossá tételéhez fogott. El kezdett vetkőzni.

Aztán gondolt egyet. Azt gondolta: — Ugyan, ugyan Nikolaj, nem vagy te szakaszvezető? Csak nem fogsz magad vetkőződni? Hiszen te ur vagy! És otthon is ur voltál! (Kecskéket őrzött a havasok között.) Csak nem fogod magad levetni a bakancsodat? Nikuláj, Nikuláj, te tulságos demokrata vagy! A tekintélyedre is adj valamit! Huzasd le mással a bakancsodat!

És a firer ur elordította magát:

— Weisz! Infanteriszt Weisz Izidor!

Kereshetett volna más nevű katonát is, ott volt biztosan a *puczerje* is, aki minden öt napra 30 krajczár fizetést huz a firer urtól, amiért hogy rendben tartja ruháját, felszere-

lését, fegyverzetét; mondom nem volt épen okvetlenül szükséges és a hadi regula szabályainak megfelelő, hogy a firer, infanteriszt Weisz Izidorral huzassa le a bakancsát, de a firer ur oláh volt és paraszt, Weisz Izidor pedig nem volt oláh, hanem magyar, azonfelül zsidó és bizonyára valamelyes »czibil« korában pantallót hordott lény, tehát ezen kvalifikáczióval fogva fölöttéb alkalmas a firer ur bakancsának a lehuzására. Infanteriszt Weisz Izidorra parancsolt rá mindezeknél fogva a firer ur, hogy megművelje a bakancs levetését. A katona talán sóhajtott egyet, de lehet hogy nem is sóhajtott, mert már hozzá szokott, csak elkezdte szépen kifűzni a firer ur bakancsát. Nyolcz lyukból kihuzta a fűzőt szép óvatosan, megfogta azután a bakancsot és miként az illik és való, ha urakkal foglalkozik az ember, elővigyázatosan és csendesen kezdte a firer lábáról a cipőt lehuzni.

De hát nem ment könnyen. A bakancs »adjuztált« volt. Tudnillik, hogy mivel a firer ur a mezitláb járástól elszélesedett lábait nem csináltathatta kisebbre, a bakancsát huzatta szűkebbre, hogy urasabb formája legyen. Ezért ment nehezen a bakancs lehuzás. Kinlódott vele a szegény infanteriszt Weisz Izidor, és bizony jó sokáig tartott, míg boldogult vele. Mikor aztán a bakancs lekerült a firer ur lábáról, akkor a firer ur megfordítá a bakancsot a szeges oldalára (40 szeg van egy katonabakancs talpába verve, a sarkán nehéz patkó, öt szeggel odaerősítve) és elkezdte vele megköszönni infanteriszt Weisz Izidornak a szivességét, amiért lehuzta a bakancsát.

Először a fejéhez verte a szeges részét a cipőnek, aztán jól kiszámította, hogy merre van a szive tájéka a bakának és a bakancs orrát fogva, a patkós végével olyan három ütést mért oda, hogy a Weisz Izidor menten összeroskadott. A firer rugott rajta egyet.

— Kelsz fel!

És infanteriszt Weisz Izidor megcselekedte azt, mit eddig soha sem tett: ellenszegült a parancsnak. Nem kelt fel. Mert az infanteriszt Weisz Izidor eszméletlenül terült el a földön, és nem jött magához, bármennyire is költögette a firer ur — a maga módja szerint. Ugy vitték be a hordágyon a debreczeni katonai kórházba, ahol három napig eszméletlenül feküdt. A hozzátartozói ott siráncokztak a kórház kapujánál, de nem eresztették be őket. Negyednap magához tért a katona. Ha ugyan magához térésnek lehet nevezni azt, ha valakit napjában többször — örülési rohamok lepnek meg, és folyton azon könyörög, hogy a »domnyu czugszfirer« ne bántsa őt. —

Hát kérem csak eddig van a történet. Mert az mellesleg, hogy az az infanteriszt Weisz Izidor különben derék katona volt, akit tisztjei kedveltek, az se sokat határoz, hogy az a Weisz nyomorék marad teljes életében, ha ugyan bele nem hal; mi köze valakinek ahhoz, hogy vannak némely emberek a világon, akiknek ez a koldussá vert Weisz Izidor fiuk, testvérük, rokonuk volt.

De igenis a társadalomnak foglalkozni kell azzal a beteges tünetével, hogy ezek a firer Nikulájok meg a káplár Gugyerák ijesztő módon szaporodnak a hadseregben. Akik a szó legteljesebb értelmében valóságos zsarnokai az alájuk rendelt katonáknak és üldözik őket a legkegyetlenebb módon.

A Weisz Izidorok száma a hadseregben töméntelen. Az olyan katonáké, akik minden tekintetben megfelelnek a kíváncsornak, engedelmesek, iparkodók, törekvők, ügyesek a gyakorlatban, kiválóak a lövészetben, jól megülik a lovat, több nyelven beszélnek és irnak, de mégsem boldogulnak, sőt napról-napra ki vannak téve a bántalmaknak mert — Weisz Izidor a nevük.

Nem festek tulságos feketén és nem vágyok elfogult. Hosszu katonai szolgálatom ideje alatt volt módomban bőven kitapasztalni, hogy a firer Nikulájok és a káplár Gugyerák, parasztpöffeszkeedésükben bántalmaznak más katonákat is, a Weisz Izidorokon kívül. De a Weisz Izidorokat minden körülmények között bántják és bántják nemcsak azért, mert közember az illető, hanem azért is és kettős arányban azért, mert a Weisz Izidor név igen rászolgál arra.

Persze az a sok elfojtott sóhaj, az a sok keserű nehéz fájdalom ott marad a kaszárnya négy falai között. Azt nem viszik ki a Weiszok. Jól tudják, hogy mit se nyerne vele, ha panasza mennek. Tisztelet a kivételnek, magam is ismerek elég olyan tisztet, akik a legnagyobb humanizmussal viseltetnek az alájuk rendelt legénységgel és nem törődnek azzal, hogy Weisz Izidor-e a nevük, vagy más, — de hányan vannak olyanok, kik nem ilyenek?

Azok a Weisz Izidorok, akik most otthon vegyes árukkal kereskednek, továbbá egyéb polgári foglalkozást üznek, azok, ha felidézük emlékekben azt a három évet hat napot, amit kitöltöttek a nagy kaszárnya sárgára meszelt falai között, azok nagyon jól fogják tudni, hogy mit jelent az Weisz Izidornak lenni a katonaságnál! Nem rosszabb katona mint a másik, nem ügyetlenebb mint a pajtása, de hej! a firer Nikulájok, a káplár Gugyerák megkeserítik a három esztendő és az illető katona azért, mert Weisz Izidor, nem tud boldogulni de szenved eleget!

Ha kell valahova irnok, megy a Weisz, szükség van megbízható emberre valamelyes rabórséghez, megy a Weisz, — magasabb főtiszt, ha érkezik a helyőrségbe, aki mellé kiszolgálót kell küldeni, megy a Weisz, a tisztek százféle apróbb megbízatásait elvégzi ügyesen a Weisz, hanem azért a Weisz Weisz marad 3 esztendőig, üldözik, bántalmazzák őt, kiszolgál mint közember és ha idők folytán mint tartalékos katona, 2—3 gyermek apja, bevonul hadgyakorlatra, újból az, a ki volt: Weisz!

Nem egy olyan század van a hadsereg sokféle fegyvernemeit képviselő ezredek között, ahol altisztnak megtesznek a legfogytékosabb tudásu, legbárdolatlanabb parasztot, ah de — Weiszot, azt nem! Sokan tudnak arról a lovasezredről, melyben annak idején nem volt egyetlen-egy zsidó vallásu altiszt sem és mikor valamely templomparádé alkalmával a zsidó katonákat a zsidó templomba kellett volna vezetni, a vezető altisztet (egy czimzetes tizedes volt) úgy kérték kölcsön az ottani kórházból, ahova az illető irnokképen volt vezényelve.

Nem fabulálok. Tények azok, a miket elmondtam, amelyeket mindenki jól tud, aki hordta valaha a »Marsch-Adjusztirungot.« Olyan tények, a melyek a legigazabb valóságnak csak halvány korvonalai. Nem mondom, hogy mindenütt így van, és hogy ne volnának ezredek, hol nagyszámmal vannak zsidó hitű altisztek, akik minden tekintetben be is válnak. Azt sem mondom, hogy nem volnának irodák, melyekbe zsidókat nem vezényelnének, azoknak az irodáknak nagy előnyeire: tagadhatatlan azonban, hogy vannak ezredek és majdnem minden ezredben néhány század, ahol ez nagyon is nincs így. A hol a Weisz, Weisz marad mindig, ahol szolgálatainak jó hasznát veszik ugyan, de el nem ismerik. És ez így van minden fegyvernemnél. A bakáéknál, a tűzerek-nél, az utászoknál, a pékeknél, a lovasoknál a beteg-ápolóknál. Ha az egyik szobában nincs így, a másikban biztosan így van!

»Juden und im Reiten minder ausgebildete Soldaten, dürfen in den Kanzleien nicht commandirt werden.« Ez

egy ezred-parancs kivonata, amelyet egy lovas ezrednél adtak ki. Tehát mást csak akkor nem szabad irodai foglalkozásra alkalmazni, ha nem tud lovagolni, de a Weisz, — az más. Az érthet a lovagoláshoz, de azért mégis Weisz ő, akinek irodában semmi helye, nem azért mintha alkalmatlan lenne az irodai munkákhoz, hanem azért, mert Weisz, akinek a könnyebb irodai munkát nem adják oda; — csak hadd szenvedjen az a — Weisz!

És a Weisz tür. Nem azért mert gyáva, hanem azért mert tehetetlen. Módjában nem áll neki, hogy segítsen magán, hát csak tür, mert jól tudja, ha zugóldik, ha panaszra megy, ő iszsza meg annak is a levét.

És akármennyire is kellemetlen a firer ur bakancsait lehuzni, még is kellemesebb mint pofonokat kapni, és bakancscsal való fejbeveréseket. Hát megteszi az ember inkább, hogy lehuzza a bakancsot. Persze, hogy mindamellett kaphat avval a már lehuzott bakancscsal is egy pár olyan ütést, hogy beviszik a kórházba a Weiszt, de hát én édes jó istenem, az élet kevés gyönyörűséggel szolgál a halandóknak....

Te pedig infanteriszt Weisz Izidor, aki a debreczeni kórházban fekszel, ha vigasztalásodul szolgálhat, hát vigasztaljon meg az a körülmény, hogy rajtad kívül még igen sok Weisz van a hadseregben, akik mindennap avval kelnek, avval fekszenek:

— Egy nappal kevesebb.

Aztán sóhajtanak egyet. Némelyek nemcsak sóhajtanak....

Hazai Hugó.

Iskolai értesítők.

3. A szombathelyi izr. elemi iskola értesítőjét nagyon becsessé teszi az elemi és középfokú iskolák (és pedig azeleminél a nem felekezeti iskoláé is) hittani anyagának részletes közlése. E tekintetben a vékonyka értesítő forrásmunkául fog szolgálni a hitoktatás rendezésének égető s a megoldás elé tolt kérdésében. A jelentés különben első helyén szintén a nemzeti gyásznak adózik, melynek hazafias vonatkozásait 3 iskolai ünnepségen ismertették meg az ifjúsággal. A hitközségi elemi iskolába 211 tanulót irtak be, 116 fiút és 95 leányt. A 4 osztályú iskolában a heti 112 órából hetenként 42 órát fordítottak hitoktatásra. Abból 22 óra a bibliára, 12 imaolvasásra, 5 bibliai történetre és 3 imafordításra esett. A hitélet fejlesztésére szombaton d. e. külön e célra szolgáló teremben ifjúsági muszáf-istentiszteletet tartanak teljes rítus szerint, melyben a III. és IV. oszt. fiu- és leány-tanulók vettek részt. A heti szakaszt a tanulók, a haftórát a IV. osztály fiutanulói olvasták föl. Az év során több hazafias ünnepélyt tartottak. A szegény tanulók különféle segélyben részesültek, 35 teljes, 35 részleges tandíjmentességet kapott, 30 tanulót tankönyvvvel, 33-at ruhával láttak el. A felekezeti iskolán kívül való hittanítás minden fokáról Bernstein Béla dr. főrabbi számol el. A főgymnáziumban 65, a felső kereskedelmi-ben 29, a polgári fiúiskolában 71, a polgári leányiskolában 65, a városi elemi iskolában csak 2 fiu és 8 leány, továbbá 13 mesterinas és 19 keresk. inas részesült hitoktatásban. A jelentés ezeknek előmenetelére vonatkozó sommázott adatokat szintén közli, amely példát a többi értesítők is követhetnének. Szombathelyen héber tanfolyam is van, melynek 3 csoportjába gymnáziumi és polgári fiúiskolai növendékek járnak. Az első csoportban 15-en, II-ikban 23-an, a III-ikban 8-an voltak. A legjobb előmenetelt tanúsított növendékek között jutalomkönyveket osztottak szét. Az ifjúsági istentiszteleten, minden

hónap második szombatján a helyben állomásozó zsidó katonák is részt vettek.

Az iskolaszék és a tanító-testület a következőkből áll: *Iskolaszék. Elnök:* Engel Sámuel dr., ügyvéd. *Alelnök:* Bernstein Béla dr., rabbi. *Gondnok:* Ledofszky Lajos, kereskedő. *Jegyző:* Kohn Samu, igazgató. *Tagok:* Goldstein Béla, állomásfőnök, Heumann Miksa dr., orvos, Rosenberg Lajos, kereskedő, Szegő Benő, kereskedő, Ullmann Mór dr., orvos. *Póttagok:* Deutsch Bódog, magántisztviselő, Wohl Mór, kereskedő. *A női kézimunka-felügyelő-bizottság tagjai:* *Elnöknő:* dr. Bernstein Béláné, Ledofszky Lajosné, dr. Schleiffer Edéné, Szegő Benőné, Strasszer Árminné. *Tanítótestület:* Altstädter Lajos, Körösi József, Kohn Samu, igazgató, Fridrich Hermin, Schlesinger Jenny, Divald József, tornatanító.

*

4. A nagy-kanizsai hitközség elemi, polgári és felsőkereskedelmi iskoláinak testes értesítőjét Bun Samu igazgató szerkesztette. Legelső helyen ez is Erzsébet királyné halálának adózik a nemzeti gyász kegyeletes érzésével. Az intézet általános évi története számot ad Szukits Nándor dr. iskolaszéki elnök elhunytáról, kinek utódjául Rothschild Jakab dr. alelnököt, ennek helyébe pedig Schwarcz Adolf drt választották. A négy hitközségi tanintézetbe 527 tanulót irattak be, az elemi leányiskolába 131-et, az elemi fiúiskolába 179-et, a polgári fiúiskolába 121-et és a felsőkereskedelmi-be 96-ot. Az év végén az összes tanintézetekből 13-an léptek ki. Az intézetnél több tanárváltozás fordult elő, egy régi tanító pedig, Boronkai Károly, aki 40 évig működött a fiúiskolánál, meghalt. A felső keresk. iskolát a régi iskolaépületbe helyezték át és államosítása iránt az igazgató előterjesztésére megtették a szükséges lépéseket. Iskolaünnepélyt több ízben rendeztek. Tandíjmentességet, egészet 209 tanuló (24 felső keresk. iskolai) és részbelit 133 tanuló (20 felső keresk. iskolai) élvezett; ösztöndíjat az elemi-leányiskolában 17, az elemifiúiskolában 18, a polgári iskolában 19 és a felső keresk. iskolában 4 növendék kapott a rendelkezésre álló 32 alapítványból. Alapítvány és adakozás iskolai célokra 1678 frt 31 kr. folyt be és pedig ösztöndíjakra 356 frt 91 kr., szegény tanulók ruházására 471 frt s az iskolai pénztár javára 450 frt 39 kr. Az iskolát támogatta továbbá a falmudtóra egyesület, a nőegyesület, s a szegények tápintézete. Az Erzsébet alapra az iskolákban 46 frt 11 krt gyűjtöttek. Az iskolai könyvtárak és a tanszerek a lefolyt évben tetemesen gyarapodtak. Az értesítőben Neumann Ede dr. főrabbi részletesen közli az összes hittani intézmények tananyagát, köztük a gymnázium, a keresk. iskola és az ipariskoláét is. A hitközség tanintézetein kívül 316 növendéket részesítettek hitoktatásban és pedig 21 városi elemi fiu, 50 városi elemi leány, 22 városi polgári fiu, 85 városi polgári leány, 110 főgymnáziumi, 42 keresk. inas és 26 mesterinas iskolai tanulót. A felső keresk. iskolában 31 rendes és 2 magántanulót bocsájtottak érettségi vizsgálatra, akik közül 26 mindenképpen megfelelt, javító vizsgát tehet 2, újra vizsgázhat 1. A hitközségi iskola növendékei közül 499 volt zsidó hitű, 25 római katolikus (5 elemi leány, 2 elemi fiu, 3 polgári fiu, 15 felső keresk. iskolai) 1 ev. ref. (polgári fiu) és 2 ág. ev. (felső keresk.).

Az iskolaszék tagjai ezek: Rothschild Jakab dr. elnök, Schwarcz Adolf dr. alelnök, Barta Lajos, hitk. titkár, jegyző, Neumann Ede dr. főrabbi, isk. felügyelő, Bachrach Gyula, gondnok, Blau Simon dr., Bun Samu, igazgató, Elek Lipót, Engländer Ottó, Grünhut Henrik, Halphen Mór, Hirschel Ede, Kondor József, az elemi és

polgári iskola tantestület képviselője, Löwy Adolf, Löwinger Ignác, Rapoch Gyula, Rosenberg Richard, Rothschild Samu dr., Scherz Richárd, Szommer Náthán, Stern I. M., Villányi H. dr. a f. ker. iskolai tantestület képviselője, Wittenberg Ignác.

Az elemi iskola tanító-kara a következő: Bún Samu, igazgató, Freund Karolina, Halász Jenő, Hirschfeld Rezső, Kartschmaroff Leon, Kertészné Grünbaum Sarolta, Keményné Klein Julia, Kondor József, Krámer Lajos, Löwenbach József, Treiberius Titusz, róm. kath. lelkész, a róm. kath. tanulók hitoktatója.

A polgári iskola tantestülete ez: Bún Samu, igazgató, Altmann Mór, Halász Jenő, Kellert Lajos, Kertész József, Somosi Vilmos, Treiberius Titusz, Seregély Dezső, ev. ref. lelkész.

A felső kereskedelmi iskola tanári kara a következő volt: Bún Samu, igazgató, Kalcok Leo, Kárpáti Manó, Perger József, Rosenberg Mór dr., Somosi Vilmos, Schultz Ernő, Villányi Henrik dr., Vörös Cyrill dr., Hütter Lajos, ev. lelkész, az ág. hitv. tanulók hitoktatója, Kertész József, okl. polg. isk. tanár, az izr. tanulók hitoktatója, Rasztics Rafael, róm. kath. lelkész, a róm. kath. tanulók hitoktatója.

*

5. A pozsonyi államilag segélyezett keresk. akadémia most tizennegyedik évfolymáról számolt el. Jónás János igazgató, a Ferencz József rend lovagja közli az értesítőt, mely bővelkedik érdekes adatokban. Az intézet nem felekezeti jellegű ugyan, de zsidó tanulóinak arányszáma csaknem azzá teszi. Mert a beiratkozott 243 tanulóból 71.19% zsidó hitű, ami arra a jogosult megjegyzésre készteti az értesítő szerkesztőjét, hogy »ugy látszik, a kereskedelmi iskolák folytonos szaporodása sem szolgál ösztönül a keresztény társadalmi osztályoknak, hogy gyermekeiket a kereskedelem hálás és fontos pályájára adják«. Az értesítő egyébként, mint az ez évi értesítők legtöbbje, bevezetésében a nemzet nagy gyászával, Erzsébet királyné halálával foglalkozik. Az év történetéből kiemeli, hogy a lefolyt évben az intézetnél két tandíjmentes alapítványi hely keletkezett. Az ifjúsági önképzőkör több hazafias ünnepet tartott és szakosztályában nyelv és zene művelésére, gyorsírás gyakorlására és írógép használására képezte tagjait. Megemlékezik az intézet egyik hitoktatójának Dávid Gyula dr. congr. rabbinak elhunytáról és utódjáról Funk Sámuel dr. A tanári kar egyébként teljesen változatlan maradt. Az intézet növendékei $\frac{4}{5}$ részben vidékiek, nem pozsonyiak voltak. Római kath. 20.57%, ág. ev. 6.99% és ev. ref. csak 0.82% volt köztük. Anyanyelvre nézve 54% magyar, 38% német és 7% íót. Hogy vallás dolgában minők az anyanyelvi arányok, azt a jelentést nem mutatja ki, pedig ezt érdekes volna megtudni. A tanulók szülői közül 6% földbirtokos, bérlő és gazdatiszt, nyilvánvalóan zsidó is több van köztük. Az intézetet a vallás és közoktatásügyi miniszter 4000 frttal, a pozsonyi keresk. és iparkamara 2000 frttal, Pozsony városa 1000 frttal támogatta. A tanári és ifjúsági könyvtár gyarapítására 800 frtot fordítottak. Szegényebb tanulóknak (az évi tandíj 120 frt) 4620 frt tandíjat engedtek el, nevezetesen 11-nek a teljes tandíjat és 55-nek fél tandíjat. A szegény tanulóknak könyvvvel és írószerrel való ellátásáról az ifjúsági segélyegyesület gondoskodott, míg az abiturientiensek elhelyezése az intézetnek gondja volt. A tanári kar 14 tanerőt foglal magában. Köztük van Stirling Sándor dr. a magyar nyelv, irodalom és történet tanára, akiről a multkorjában azt a csuf dolgot kolpatálták, hogy egy zsidó fiura, mert

hazájának mondta Magyarországot, úgy rivalt volna rá, hogy a zsidónak nincs hazája. Ez a hazafiatlan nyilatkozat, mint ma maga a panaszkodó tanár igazítja helyre, nem történt meg ami az intézet hírnevének kétségtelenül javára válik. Az intézetben a zsidó vallást Funk Sámuel dr. és Kohn Adolt (orth) tanították heti 1 órán. Érettségi vizsgára 74 növendéket eresztettek, akik közül 7 nem felelt meg. Az ifjúsági segélyegyesület támogatói közt sok zsidóhitűt látunk. A kereskedelmi akadémiával kapcsolatban állt a keresk. tanoncz iskola is. Ebbe 214 növendék iratkozott be, még pedig 108 zsidó hitű. A kereskedő inasok közül csak 62 magyarnyelvű.

Gyöngyszemek a talmudból és midrásból.

— Forrásokból szedve: Szabolcsi Miksa. —

A tulajdonságok között, melyek az embert az állat fölé emelik: vajjon melyik a legkiválóbb?

A beszéd nem. Mert hisz beszéd nélkül nem hazudnának, nem rágalmaznának és nem hizelelnének az emberek.

A szabad akarat sem. Mert hány ember választja szabadon a roszt.

Az értelem sem. Mert hisz az elnyomókban és szabadságrablókban is megvan.

A képességek sem. Mert nélkülök nem építenénk kinzó kamrákat.

Melyik hát?

A szégyenérzet, mely nincs meg az állatban, de meg van az emberben és még soha bűnre nem vezetett.

*

A büntől el kellett tiltani, az erényre nevelni az embert. Csak egyre jött rá magától, arra, hogy vannak dolgok, miket mások előtt szégyelnie kell. A szégyenérzet az ember legemberibb tulajdonsága.

*

Asszony volt, ki először szégyelte magát, (Éva, midőn észrevette ruhátlanságát). Tiszteljétek érte leányait.

*

A nő erényének oltalmazója, tisztaságának védője főképen szégyenérzete.

*

A nő szégyenérzete a férfi legfőbb java.

*

Szégyenérzet nélkül nem állhatna fönn a társadalom.

*

Neveljétek, neveljétek a szégyenérzetet. Büntől, ocsmányságtól főképen ez tartja vissza az embereket.

*

Az igaz ember felebarátja becsületére ép olyan féltékeny, mint a magáéra.

*

Aki könnyen játszik mások becsületével, azt árulja el, hogy a saját becsületének homok az alapja.

A meghalás érzését érezteted azzal az emberrel, kit mások előtt megszégyenítesz.

Szenvedd el inkább a legnagyobb kárt, türd el a legnagyobb fájdalmat, életedet tedd kockázatra, csak felebarátodat mások előtt meg ne szégyenítsd.

Rabszolgákat egyszerre föl ne szabadítsatok. Mert szabadságukat úgy kezdenék, hogy egymást fűznék rabszíjra.

Szigoru büntetések nem szüntetik a bűnt.

Szoktassátok szabadságra a népet, neveljétek önbecsülésre és megritkula gonosztevők csapata és a börtönöket iskolákká változtathatjátok át.

Korbáccsal még soh'sem neveltek erkölcsöket.

— »Iskola, vagy templom elébbre való-e?« kérdezitek. — Felelek azzal, hogy visszakérdezek: imádkozhat-e az ember, mielőtt imádkozni megtanult? Elébbre való tehát az iskola. A tanulás külvilágban imádkozás. Legyen mindenek előtt iskolátok és a templom magától támad. Mert az iskola építi a templomot. De ha csak templomok lesz, iskolátok nem, elpusztul templomotok is.

Csalárd uton szereztél birtokot: tüzet rejtész a házában, mely elébb, vagy utóbb megemészti egyéb javaidat is.

A tolvaj nem az ökörnél kezdi a lopást.

A szerencse a jellemnek nagyobb próbaköve, mint a szerencsétlenség.

Ami virul, az hervad is.

Nincsen ember, ki elérte volna minden vágyát. Ha volna, nagyon boldogtalan volna.

Amire elérted vágyadat, más annak a képe, mint a mikor még csak törted magad utána.

Hogy hétköznapi dolgozzál szombat helyett, azt parancsolja a Szentírás. De hogy szombaton egyél hétköznapi helyett, azt sehol sem parancsolja. (Azaz étel dolgában legyen inkább kevésbé fényes a szombatod, csak hogy maradjon valamid hétköznapra is.)

Hallottál-e már visszhangot előző hang nélkül? — Miért felelsz hát, ha nem kérdeztek?

Az álom könnyű fogat, melylyel tüzes mén száguldva fut és amelyről a kocsis lemaradt. (Agyunk működése meg nem szűnik, ha alszunk is. Csak akaratunk nincs, mely ezt a működést kormányozza, vagy a midras képével élve, a rohanó fogaton nincsen kocsis, ki erős marokkal fogná a gyeplőt, melylyel a vágató lovat a kocsiuton tartaná és onnan letérni nem engedné. A midras ezzel a babonás hit ellen száll sikra, melyet sokan az álmokhoz fűznek. Az álomnak nem szabad semmi jelentőséget sem tulajdonítani, mert az álom nem más, mint az agynak ugyszólván felügyelet nélkül való működése. A kocsis nélkül rohanó fogatot *sima* területen nem éri baj, de neki megy viznek, ároknak, fának, sziklának, ha épen útjába esik. Ha nyugodt az agy [és különösen, ha rendben a gyomor, mely az agyra különösen hat], nyugodt az álom is, míg izgalom közepette [és különösen, ha túlfűtött vagy beteg a gyomor] izgatott az álmokkép is, mely alatt szenved az alvó és ijesztő hatása meg nem szűnik az ébredés után sem. A midras felfogása szerint balgaság volna az ilyen álomnak befolyást engedni elhatározásainkra. »*Vacsoráltál volna másképen*« mondja más helyen a midras, »mindjárt mást álmodtál volna«, minthogy az álom főképen az estebéd mennyiségétől és minőségétől függ. Meg kell itt jegyeznünk, hogy mint sok más dologra nézve, úgy az álomra nevezve is, más, ezzel ellentétes nézetek is vannak úgy a talmudban, mint a midrasban.)

A jó embernek rossz álmai vannak, a rossz embernek jó álmai. (A talmud e mondását azzal lehet magyarázni, hogy a jószívű embernek sok fájdalmat okoznak mások szenvedései és ha ő maga bántott meg valakit, vagy valami hibát követett el, folyton zaklatja lelkiismerete, mely egykönnyen megnyugodni nem tud. Ilyen állapot rendszeren rémes álmokat szül és a folzalatott agyban — mint az előző mondásban magyaráztuk — kormányzó nélkül való állapotban, azaz alvás közben ijesztő képek festődnek. A rossz szívű embert távolról sem kapják meg annyira látott szenvedések és ha rosszat tett, nem nyugtalanítja lelkiismerete, tán még örül neki. Nem indul meg a szíve, nem lázong az agya, szépek tehát az álmai. Annak, a ki azt találná kérdezni erre, hogy »hát legyen az embernek jó szíve?« azt feleljük, hogy ez nem tőlünk függ. Akinek jó a szíve, csak össze fog az húzódni embertársai szenvedésén és ha bántott valakit, csak zaklatni fogja a lelkiismerete, ha ezerszer csalódott is már az emberekben és ha ezerszer is azt mondogatta magának, hogy az emberekkel rosszul kell bánni. Mert igaz ám, mit ugyancsak a talmud más helyen mond: »A jó szív öröm az embereknek, de sehogyan sem kedves ajándék a tulajdonosának; mert a jó szív sok szenvedéssel jár ám.«)

Aki hét napig meghál álom nélkül, gonosznak neveztetik. (Hogy mást akar velünk tudatni a talmudnak ez a mondása; mást, mint a mit állít, az szembeszokó. Sokkal gyengébb magyarázóknak tudjuk azonban magunkat, semhogy a magunk magyarázatát iktatnók ide. Hadd fejtsek meg a hivatottak, akik között bizonyára fognak akadni, kik lapunk jövő számára találó magyarázatot küldenek be hozzánk, mire ezennel talmudistáinkat és theologusainkat tisztelettel fölkérjük.)

Koszoru-megváltás.

Minden korban találkozunk azon panaszszal, hogy hitrokonaink szeretnek utánozni s hogy előszeretettel vannak idegen szokások iránt. Ezen általánosan elismert tényből magyarázható ki egy a körünkben nagyon elterjedt idegen szokás, az, hogy a szeretet, tisztelet vagy hála jeléül koszorúkkal ékesítik a rokonok, barátok vagy jóakarók koporsóját. Felekezetiünk azon köreiben, melyekben az írott törvény, vagy szokás hatalma megdönthetetlen, koszoru küldéséről szó sem lehetett. Azon községekben azonban, melyekben egyéb reformokat életbe léptettek, a koszoruk küldését sem lehetett megakadályozni. Az ezen nem zsidó szokás ellen irányuló intésnek csak igen ritkán volt meg a kívánatos eredménye.

Utóbbi időben e tekintetben üdvös fordulat állott be, amennyiben a koszorúk helyett a *koszorúk-megváltását*, azaz a halott tiszteletére a jótékony adományozást kezdik kultiválni. Csakhogy ez a szép szokás távolról sem általános még Szerény véleményem szerint ez az üdvös cél, hogy a megemlékezés mindenütt így történjék, a kezdet nehézségeinek leküzdése után, könnyen elérhető. Meg vagyok győződve, hogy községünkben a koszoruk küldése nemsokára teljesen meg fog szűnni.

Egy gyász eset alkalmával, melynél a család koszoruk mellőzését kérte, melyről az »Egyenlőség« f. évi 18. száma megemlékezett, községünk érdemes elnöke, Baum Viktor, a gyázházban kitett íven 100 forintot jegyzett koszoru-megváltás czimén. A szép példát többen követték s kétszázötven forint folyt be e czimen Ezen összeget azon kéréssel bocsátották rendelkezésemre, hogy belőle oly alapot létesítsek, melynek kamatai jótékony célra fordíttassanak, míg a tőke érintetlen maradjon s az elhunyt nevét örököse meg. Biztosítottak arról, hogy azon esetben, ha tervezetem tetszéssel találkozok, ez csak az első lépés az általam több ízben ajánlott koszoru-megváltás felé, mely a jövőben állandósítva és biztosítva lesz.

Nagy községekben, melyekben a gyász esetek alkalmával megnyilatkozott jótékonykodás számára tág tér nyílik, sokkal könnyebb megvalósítani a koszoru-megváltást, mint közepes községekben. Amott kórház, aggok háza, árvaház s egyéb jótékony egyletekre irányul ily alkalmakkor a figyelem, melyek ily jövedelmi forrásra legtöbb esetben rá vannak utalva. Azon községek, melyeknek kebelében nincsenek ily intézmények, úgy szerezhetnek minél több hivat a koszoru-megváltásnak, ha a kezelést külön bizottságra bizzák. Tervezetem szerint a koszoru-megváltási alapot curatorium kezeli, melynek tagjai a hitközség s a Chevra elnökei, a nőegylet elnöknője s a rabbi. A takarékpénztári könyvecske a község elnökénél legyen letéve. A jelölt négy tagu bizottság gondoskodik arról, hogy az alap főkönyve (arany könyv) azon esetekben, midőn koszoruk küldése vagy megváltása feltételezhető, a gyázházban legyen.

Ezen aranykönyvbe az elhunytak nevein, kiknek tiszteletére koszoru-megváltás befolyt és a halálozási datumon (zsinagógai és polgári időszámítás) kívül az adakozók nevei s az adományozott összeg is bejegyeztetik. Ha az összeg meghaladja a husz forintot s így legalább egy forintnyi kamatot hoz évenként, úgy külön lapra jegyeztetik s a bizottság a halálozási napon a kamattal saját belátása szerint rendelkezik, vagy azonnal segélyezésre fordítja, vagy pedig a tőkéhez csatolja s egy későbbi halálozási napon, midőn a kamat tekintélyes összeget képvisel, szegény menyasszony támogatására, vagy elszegényedett iparos segélyezésére stb. használja.

Ezen intézkedés azért mutatkozott igen czélszerűnek, mivel községünkben a halálozási napon az elhunyt legközelebbi rokonai ugyanis adományban részesítik a község szegényeit.

Husz forintnál kisebb összeg azonnal jótékony célra fordíttatik s a könyv utolsó lapjain folytatólagosan jegyeztetik föl.

A koszoru-megváltást azért is igen czélszerű külön bizottság kezelésére bízni, minthogy a község, de különösen a Chevra oly alapítványokat kezelnek, melyeket az elhunytak legközelebbi rokonai létesítettek többnyire vallásos functiók teljesítése fejében. Ha nem független curatorium kezeli a tisztán jótékony célú szolgáló koszoru-megváltási alapot, úgy egyesek esetleg elmulasztják a szokott alapítvány létesítését, azon hiszemben, hogy elhunytjaik nevei ugyanis meg vannak örökítve a koszoru-megváltás czimén befolyt összeg révén.

A koszoru-megváltásnak a jelzett módon való állandósítása rendkívül hasznos és fölötte üdvös lenne a haladó hitközségek zömére nézve. Néhány év elteltével minden község tekintélyes, örök időkre fennálló s évről-évre gyarapodó alap fölért rendelkezne, melynek kamataival sok jót s hasznosat lehet alkotni. Megjegyzéseimet a nemes cél érdekében melegen ajánlanám a hitközségi életbenszerepet vivők figyelmébe és jóakaratába.

Vukovár.

Dr. Diamant Gyula,
rabbi.

Cséplés.

— Stein. —

*Oly szívesen hallgatom el
Cséplők csaphódásait,
A mint csattog ütemekben:
Im az áldás itt van, itt!*

*Hihámozza a szemeket
És a polyva száll odébb.
A sok csapás egyre éri,
A mag mégis üde ép.*

*Légy türelmes, elégedet,
Izrael, ha sujt csapás.
Itt is a mag jó napfényre,
Cséplés ez is, semmi más.*

*Dicsérd azt, ki rád csapást mér.
Hasznos az csak teneked.
Mert belőled kicsépeti
A polyvát, a szemeket.*

Feleki Sándor.

H i r o k.

Dr. Kaufmann Dávid temetése.

Napok óta sirban, a föld alatt dr. Kaufmann Dávid. Egy hete, hogy hirt adtunk szörnyű haláláról, próbáltuk is méltatni dicső munkásságát, elragadó egyéniségét, és még mindig nem tudunk megbarátkozni a gondolat-tal, hogy eltűnt közülünk, hogy kialudt az a nagy világosság, hogy azok az édes ajkak örökre elnémultak, hogy az a teremő erő, az a multakat bevilágító ragyogó ész, hogy az a páratlan tudás, az a lángoló szeretet, mind, mind ott heverjen abban a hosszú-keskeny pléhdobozban, melyben Kaufmann Dávidot Karlsbadból hazaküldték. Ő, ki életre keltette történetünk elfelejtett dicső alakjait, kinek nagy elméje századokat oelt föl: hogy fér el abban a lelakatolt ládában? Annyi élet, annyi sokoldalúság, annyi alkotó képesség olyan szűk helyen! Hát ő már most ott marad a sirban, rögök között, Kaufmann Dávid? Hát azoknak a 4000 éves iratoknak, melyek ismeretlen jelek voltak, de a melyek közül ő annyit megszólaltatott, regéltetvén velök letűnt, nyomavesztett korszakokról, ezután már nem lesz magyarázójuk? És Izrael rejtett kincseinek, melyekből ő olyan sokat napvilágra hozott, nem lesz már ezután kutatójuk, kiásójuk? Európa tudós társaságai ezután már nem tekintenek Magyarországra felé, hol minden évben legalább egy, homályt megvilágító munkával gazdagította a multak irodalmát dr. Kaufmann Dávid? És a tanítványok nem fognak többé megittasulni az ő előadásain, bűbajos szavain, melyek csodaszép világba vitték, ragadták magukkal a hallgatókat, melytől alig tudtak megválni? És a tudományba oltott, rendszerbe szedett gyűlölet, nem fog ezután mesterre találni Izrael írásainak védelmezésére? — Hogy is lesz ezután, hogy tudósok és tanítványok nem mehetnek el már Kaufmann Dávidhoz utbaigazításért, tanításért, megfajtéseikért, mikért másokhoz hiába fordultak volna? — De nini, hisz én gyászbeszédet mondok, holott tudósítást kell írnom Kaufmann Dávid temetéséről. Ugy érzem magam, mint a gyermek, midőn az anyakönyvi hivatalba indul, hogy jelentse édes atyja halálát. Zokogni vágnék és adatokat kell bemondania. Mondjuk hát be az adatokat.

Kaufmann Dávid a zsidó tudományé volt. Szemináriumunkban 22 évig tanított, de azért nem volt csak a miénk. Sőt mondhatnám, hogy bizonyos szűk körön kívül, a külföldön jobban ösmerték, mint itthon. Ösmerték ugyanis, ahol a modern zsidó tudományt osmerik és ahol ömérték, mesternek tisztelték, első rangu mesternek. Sokan vannak azért, kik dr. Kaufmann sokszor látták, anélkül, hogy tudták volna, ki ő, mig távol országokban, hol soh'sem fordult meg, igen jól ösmerték, ami egy azzal, hogy igen nagyra becsülték. Külföldi tudományos világban (Löw Lipóton kívül) nem is keltett még magyar zsidónak a halála olyan gyászt és megdöbbenést, mint dr. Kaufmann Dávidé. Valósággal gyászba döntötte a zsidó tudományt. Sem Brüll Sámuel. Löw, sem Wahrmann Mór, sem dr. Hirschler Ignác, sem Horn Ede, sem Meisel főrabbi halála nem érintette annyira az egész zsidóságot, mint

Kaufmann Dávid váratlan elvesztése, mely veszteség mindenkire nézve, ki tudományunk fejlődését figyelemmel kíséri, haladásának szívből tud örvendeni.

Innen az a száz meg száz külföldi tudós és tudós társaság részvétírate a magyar rabbiképző intézethez és az elhunyt családjához; innen az, hogy a közönséget, mely f. hó 11-ikén ott tolongott a kerepesi uti zsidó temetőben, felerészben az elhunytak külföldi tisztelői képezték és onnan van, — ami Budapesten zsidónak a temetésén még soh'sem történt — hogy Kaufmann Dávid koporsójánál, melyet pedig csak a temető csarnokából a sirig vittek, hogy azon a néhány lépésnyi uton, tizenegy gyászbeszéd hangzott el. Három kiváló budapesti zsidó tudóstól: dr. Goldziher Ignácztól, dr. Kohn Sámueltól és dr. Bacher Vilmostól; két bécsi zsidó kapacitástól: dr. Müller Dávid Henriktől, a hirneves orientálistától és Stiasny, bécsi községi tanácsostól; két boroszlói tudóstól: dr. Rosenthal Ferdinand főrabbitól és dr. Brann Márkus, szemináriumi tanártól; két vidéki magyar jeles rabbi-írótól: dr. Klein Mórtól, (Nagy Becskerek) és dr. Büchler Sándortól (Keszthely); az elhunyt szülőhelyének rabbijától: dr. Steinhardtól és a brünni hitköztség küldöttétől: dr. Oppenheim Joachimtól.

Pedig az a temetés szegény Kaufmannak már harmadik temetése volt. Mielőtt Karlsbadból haza engedték volna a drága halottat, sok százan mentek el mult vasárnap délelőtt utolsó Istenhözzádra Kaufmannak a karlsbadi zsidó temető halottas házában elhelyezett földi maradványaihoz. Az elhunytak Karlsbadba sietett budapesti és morvaországi családján kívül ott voltak Kohner Zsigmond, a pesti hitköztség elnöke, dr. Kayserling M. pesti rabbi, dr. Diamant, trencsényi, dr. Adler Lipót, bajai és dr. Lenke, besztercebányai rabbik, dr. Karpeles Gusztáv, a neves berlini tudós, Epstein A., bécsi előjáró és író, dr. Maybaumné, Berlinből, dr. Brüllné, M. m. Frankfurtból, dr. Báron Jónás, Sternthal Adolf, Fleischmann Eduard, Heller Mór, Bernstein József, Weiner Adolf, dr. Glück Sámuel, Kallmann Dávid, Velvart Lipót, Messinger Jakab, Eckstein Bernát Budapestről és velük számtalan magyar és nem magyar fürdővendég és a karlsbadi zsidó hitköztség képviselői, élükön dr. Ziegler Gyula rabbi, az elhunyt nagy tudós tanítványával, ki mélyen megható beszédben vett búcsút holt mesterétől. Dr. Kayserling M. méltatta azután nagyszabású gyászbeszédében a zsidó tudomány oly korán és oly hirtelen kialudt faklyáját. A feketével borított, minden dísz nélkülöző koporsót erre a halottas kocsira helyezték, melyet a kegyeletes közönség hosszú menetben kísért a pályaudvarhoz, honnan csak másnap (hétfőn) este érkezett a budapesti keleti pályaudvarhoz, hol a pesti Chevra-Kadisa képviselőiben az elhunytak számos tanítványai és tisztelője jelenlétében, dr. Mezei Ferencz vette át a sirva üdvözölt nagy halottat. A koporsót a hosszú keskeny plédobozzal együtt, melybe a karlsbadi pályaudvaron helyezték és melylyel nagy halottunkat sirba is tették, a Chevra-Kadisa halottas kocsijára helyezték és nagy kíséret mellett a kerepesi uti zsidó temető halottas házába szállították. Ez volt a második temetés.

A f. hó 12-ikén megtartott végleges temetést — támogatva a hitközsegtől és a gyászoló családtól — a pesti Chevra-Kadisa rendezte, ami nem volt csekély föladat. Való, hogy a gyászhirre a szemináriumi tanárok, megszakitván nyaralásukat, az ország különböző részeiből a fővárosba siettek és hogy szeretett társuk temetését minél impozánsabbá tegyék, följajánlották szolgálataikat a Chevra-Kadisának, (csak a szeminárium ősz rektora, a 85 éves Rabbi Bloch Mózes, ki Bártfán tartózkodik,

korára való tekintettel nem tehette meg a nagy utat; pedig Kaufmann halála őt érintette legfájdalmasabban. A szemináriumi tanárok között a konzervatív és talmudtudós Kaufmann állott hozzá legközelebb; szerette is, mintha fia lett volna és ez a szeretet kölcsönös volt) — csak hogy a temetést rendezőknek ösmeretlen meny nyiségekkel kellett számolniuk. A temetés napján délből pl. egyszerre vagy tíz új szónok jelentkezett, a vidékről, külföldről, egyletek és társulatok részéről, pedig már addig 28 beszéd volt bejelentve. Ötször-hatszor kellett megváltoztatni a programot, egyik óra lerontotta a másik intézkedéseit, eleget mindenkinek természetesen nem tehettek. Nehéz kérdés volt a hely kérdése is, az, t. i. hova temessék Kaufmann Dávidot? Hosszu tanácskozás után, szerencsésen oldotta meg a kérdést dr. Mezey Ferencz, ki a dr. Hirschler Ignác és Rabbi Brüll Sámuel Lőw sírjai közt lévő üres helyet ajánlotta, mit a család hálásan fogadott a különben is minden tekintetben nobilisan eljáró Chevra-Kadisa-tól. Zsidó tudás az egyik oldalon, európai műveltség a másikon — mint dr. Kohn Sámuel gyászbeszédében mondotta — ő benne (Kaufmannban) mind a kettő egyesült.

A temetés 11-ikén d. u. 4 órakor vette kezdetét, de a halottas ház csarnoka, hol dr. Kaufmann Dávid várta vendégeit, már egy órával előbb megtelt az elhunyt mester tisztelőivel, fővárosiakkal és vidékeikkel, különösen sok külföldivel Ausztriából és Németországból.

Ott voltak a hitközség és a Chevra-Kadisa képviselőjében Budapesten lévő előjárói, választmányi és képviselői tagjai; képviselve voltak a rabbiképző, a tanítóképző, a nőegylet, a tanító-egyesület, az összes iskolák és jótékony-intézetek. Az ó-budai, budai és újpesti hitközségek szintén elküldték képviselőiket és az elhunyt tanítványai közül ott láttuk a nagy tolongásban (de bizonyára többen is voltak, kiket nem láttunk) kiki hitközsége képviselőjében: dr. Herzog Manó, kaposvári, dr. Steinherr Jakab, székesfehérvári, dr. Feldmann József, czeplédi, dr. Vajda Béla, losonci, dr. Eisler Máttyás, kolozsvári, dr. Flesch Ármin, mohácsi, dr. Rosenberg Jakab, ó-kanizsai, dr. Krishaber Béla, kulai, dr. Kiss Arnöld, veszprémi, dr. Büchler Sándor, keszthelyi, dr. Hoffer Ármin, szentesi, dr. Heves Kornél, szolnoki, dr. Kecskeméti Ármin, makói, dr. Wellesz Ármin, csurgói rabbik. Ott voltak mesterök temetésén dr. Fényes Mór, dr. Weisz Miksa, dr. Rappaport Béla, dr. Friss Ármin, dr. Goldberger Zsigmond, dr. Dékán, dr. Herschkovitch, dr. Braun, dr. Horváth szintén a magyar rabbiképzőben végzett rabbik (jelenleg a pesti hitközség tanárai) dr. Kaufmann Dávid tanítványai. A vezérő-bizottság tagjai közül ott voltak még: dr. Goldziher Ignác, dr. Kohn Sámuel és Pollák Lázár, pesti rabbik és dr. Klein Mór, nagybecskereki, dr. Szidon Adolf verseczi és dr. Adler Illés ó-budai rabbik. Stiasny tanácsos, Müller tanár, és Schorr rabbi a bécsi hitközség, a bécsi izr. muzeum, a bécsi szeminárium és a bécsi rabbik képviselőjében. Ott voltak továbbá dr. Rosenthal boroszlói, dr. Fessler hallei, dr. Steinhardt kojeteini, Reichhard Mór ó-besztercei rabbik, dr. Brann Márkus, a boroszlói szeminárium nagyhirű tanára és még megszámlálhatlan sokan férfiak és nők, magyarok és külföldiek, papok és laikusok, úgy, hogy mikor a menet a koporsóval a csarnokból kifelé indult, életveszélyes tolongás támadt, mely perczekig tartott és mely alatt több nő elájult.

A koporsót körülállották az elhunyt agg édes atyja, ki már sírni sem tudott. Megdermedten nézte a koporsót, mely nagy fiát, koronáját zárja el tekintete elől. Megrázó kép volt, mely könyeket csalt a legérzéktelebbek szemeibe.

Mellette megtörtén az elhunyt özvegye, dr. Kaufmann Dávidné született Gomperz Irma és édes anyja, józv. Gomperz Zsigmondné, ki híres vejét valósággal imádta. Következtek az elhunyt fivére, Kaufmann Ignác és 3 nőtestvére: König Lajos, budapesti malomigazgató neje, dr. Rosenthalné Boroszlóból és dr. Oppenheimné Brünnből, mellettük Gomperz Károly és Gomperz Miksa nejeikkel.

Az halottas énekeket Lazarus Adolf tanár a hitközségi karral énekelte, de a »Haczur tomim« imát maga adta elő a recitáció e kiváló mestere. Ahogy a koporsó kün volt a temetőben és a roppant közönség a szűk helyen, mely a csarnok és a sírok közt elterül és melyen a kohaniták is megjelenhetnek, — nem egy sirt devasztalva, elhelyezkedett, — dr. Kohn Sámuel, pesti rabbi és az elhunyt benső barátja zokogva fogott a gyászbeszédbe, mi leírhatatlan hatással volt az úgy is mélyen megilletődött közönségre. Hát úgy kerültél haza Kaufmann Dávid! — így kezdte beszédét és szölt igazi eloquentiával arról, mi volt Kaufmann a tudomány, a tanítványainak, családjának barátainak. És következett még tíz beszéd, melyek előadóit már a bevezetésben soroltuk fel és melyek esti félhét óráig tartottak. (E beszédek egyikét, dr. Goldziherét, a legmegkapóbbak és tegyük hozzá, a legzsidóbbak egyikét, miket valaha nyílt sir előtt mondtak, mellékletünkön teljes szövegében közöljük.) Hogy a sir bezárult, körülvették a fuárvaház növendékei és mintha egyetlen ajakról hangzott volna a megindító fohász, elmondták a »Kadis«-imát: »Jiszgaddal vejiszkaddas semé rabo« magasztaltassék és szenteltessék meg az Ő dicső neve, és a már menésnek indult közönség, visszafordult és az árvákkal együtt imádkozott Kaufmann Dávidért »Jiszgaddal vejiszkaddas semé rabo«.

Mardochai Hajehudi.

— **Zsidó katonatisztek.** Németországban a zsidó hitű ember tudvalevőleg nem lehet katonatiszt, míg ellenben Franciaországban, Olaszországban és az Osztrák-Magyar monarchiában sok kiváló katonatiszt szolgál a hadseregekben, akik e mellett zsidóhitűek. Hogy a zsidók életüket, vérüket szívesen áldozzák a honért, mely nekik jogot és kenyeret ad, az sokkal ismertebb tény, hogysem külön kellene bizonyítani. Egy tekintélyes német lap konstatálja, hogy a német szabadságharczok óta, egészen a német birodalom megalapításáig, mindig nagy számu zsidó volt a hon védői között. Sokan haltak közülök dicső halált a csatatéren. Ugyan így cselekedtek más országok zsidóhitű fiai. Figyelemre méltó az a tény, hogy nem csak az amerikai polgárháboruban szolgált 7784 zsidóhitű katona a két hadseregben, hanem az Egyesült-Államoknak mostani háborujában, melyet Spanyolország ellen folytatott, is 4000 zsidóhitű katona volt a hadseregben, akik közül sokan maradtak a csatatéren. Nagybárra orosz kivándorlók voltak, akik hálából ontották vérüket az Egyesült-Államokért. A zsidók katonáskodása szempontjából érdekesek a következő adatok. Franciaországi szép Fülöpnek 1296-ben 300 zsidó katonája volt, köztük igen sok tiszt. A legutóbbi török-görög háboruban egy zsidó kapta az első sebet. Angolországban most 700 zsidó szolgál a hadseregben, közülök 144 tiszt, több ezredes. Franciaországnak 3000 zsidó tisztje van, köztük több hadosztály- és hadtestparancsnok. Olaszországban a zsidók nagy szerepet játszanak a hadseregben. A turini várparancsnok, Ottolenghi tábornok zsidó, akit Humbert király nagyon kedvel. A nevezett, mikor Nápolyban állomásozott, brigadéros minőségében előjárója volt az olasz trónörökösnek. Az osztrák-magyar hadseregben 2000-nél több a zsidóhitű tiszt. Nagy részük a tartalékban van ugyan, de aktív szolgálatot is több száz

teljesít. A zsidóhitű katonasorvosok tényleges szolgálatban már nagyon régen előkelő állásokba juthattak. A legutóbb májusi tisztielőléptetések alkalmával *Porges* Henrik vártüzér ezredest tábornokká léptették elő és a przemiyzi (Galiczia) híres vár vezetését bízták rá. Ugyanakkor egy zsidó hitű orvost a legnagyobb katonai orvosi rangra tábornoki törzsorvossá nevezték ki. Figyelmet érdemlő dolog az is, hogy amidőn mostanában Mihály orosz nagyherceg 50 éves katonai szolgálatát ünnepelte, annak az üdvözlő küldötségnek élén, mely osztrák magyar ezrede jó kívánatait vitte hozzá, *Schweitzer* Ede lovag utazott Pétervárra, aki tudvalevőleg zsidó és a Bécsben állomásozó 26-ik ezred parancsnoka. Pétervárott fogadta a csár és magas rendjellel tüntette ki. És a mi hadseregünkben szolgáló zsidó hitű tisztek közül még egyet emelünk ki. *Eisz* Sándor lovag ezredest, a brünni helyőrségnek honvédpáncsnokát. Ezt a zsidó katonát, kinek mellét a batársági nagy arany érmen kívül, számos kiváló érdemjel díszíti, uralkodónk igen megbecsüli. A Mária Terézia rendet, melyet ez idő szerint csak 6 katonatiszt visel a hadiéletszámában, szintén megkapta volna, ha a rend alapszabályaiban Mária Terézia ki nem kötötte volna — a keresztény hitet föltételül. Ha kitért volna, ezt is megkapta volna, de ilyen áron nem kívánt a magas rendjelhez jutni. *Eisz* ezredes különben a cziónistáknak is ismert alakja.

— **A nagyváradi orth. hitközségre súlyos csapás** néhezedett — mint közvetlenül lapzártakor értesülünk. Elnöke, *Ullmann* Izidor, akit érdemeiért hitközsége örökös elnöki tisztséggel tisztelt meg, az éjjel elhunyt. A megboldogult, ki az orthodox orsz. bizottságnak vezérlő férfja volt, úgy a nagyváradi társadalomban, mint a felekezeti életben nagy szerepet játszott. A megye és város törvényhatósága tagjai közé számította, hitközségében nem volt intézmény, melyhez szoros kapcsolatok ne fűzték volna. Alkotásai közül részünkről az iskolát becsüljük a legtöbbre, mely nem csak arányainál, de értékénél fogva is minta-intézmény a magyarországi orthodoxia kebelében. Mint vallásos tudós is számottevő s nem méltatlan apjához, az egykori híres makói rabbihoz, *Ullmann* Salamonhoz. Gyermekait családi hagyományaihoz hűen vallásosan képezte ki s két fia rabbi-képesítéssel nem rég került ki a pozsonyi jesiváról.

— **A zsidónak nincs hazája.** Kellemetlen föltűnést keltett annak idején *Stirling* Sándor dr. pozsonyi tanárról közölt az a hír, mely szerint a nevezett tanár egy zsidó-fiura, ki »hazánk«-at emlegette, rárivallt volna, hogy a zsidónak nincs hazája. Az esettel először szerkesztői üzenetben, majd cikk alakjában foglalkoztunk. A magyarországi zsidó hitű lakosságot kinosan érintő ügyben most megszólal az illető tanár és félreértésként mutatja be, a neki tulajdonított nyilatkozatot. Megelégedéssel vesszük a tanár ur czáfolatát és készséggel és örömmel közöljük hozzánk intézett levelét, még pedig annál inkább, mert, őszintén szólva, azt a nyilatkozatot vártuk is. Ime *Stirling* drnak megnyugtató levele:

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Nem rajtam múlt, hogy becses lapjában a személyem ellen intézett támadásra, tisztelettel teljes és őszinte felvilágosítással csak ma szolgálhatok. Végre olvashattam »A zsidónak nincs hazája« című cikket. Szerintem a közlemény írójának tökéletesen igaza van. Ha valamikor ilyen kifejezést saját fülemmel kellene

hallanom oktató embernek, de bárki másnak ajkairól, legyen meggyőződve T. szerkesztő ur, hogy még sokkal keményebb szavakkal sujtanám az illetőt, mint ahogy az »Egyenlőség« feltételeken sujt engemet. Egyet sajnálok csak, hogy a mende-monda nyomán megnőtt hír, milyen csufos szokat adott ajkaimra.

És most szabadjon a tényállást férfias nyíltsággal elmondanom: Felelésre szólítottam W. L. tanulót, a ki éppen nem készült, zavarában színészes pathosszal 3—4 mondatot kanyarított e szavakból »az én hazám, a mi hazánk, a haza« — azonban tárgyilag a hazáról szó sem volt s azért a következőket mondtam: »Ha tud, szóljon a dologhoz, de a hazának hagyjon bekét, a hazának szerény, munkás tanulóra van szüksége, de nincs szüksége önre, a henczegőre!« E kötelezős szerű feddő szavaimból támadt a hajsza, — miként? azt is tudom, hisz az osztály színe előtt *bocsánatot* kért tőlem az a tanuló, a ki a saját szavai szerint »rosszul fejezte ki magát a rabbi ur előtt« s így minden rossz szándék nélkül kellemetlenséget okozott nekem.« A válaszem volt: »Öcsém ennél soha nagyobb baj ne érje«, — eddigelé a jezsuiták hirdették fölölem nyomtatásban is, hogy mindent a zsidók szája ize szerint magyarázok, most majd hirtelen antiszemitát csinál belőlem egy-két jóakaróm. Így történt.

A feltételes formába foglalt meghurczoltatásom tény, mélyen sajnálnám, ha csak egyetlen ember is akadna széles e hazában, (hogy magyar tanítótól olyan csufszágot tanulnak a tanulók, miként tőlem), ha ezt csak pillanatig is elhinné valaki.

Részemről még május 30-ikán nyilatkoztam az egyik helybeli napilapban, — tanítványaim elégtelt adtak szeretetők nyilvánításával, lelkiismeretem teljesen megnyugtató. Ha Tekintetes Szerkesztő urat sikerült meggyőzőnem a tényállás igazságáról, úgy tisztelettel kérem, akár egyetlen sorban szíveskedjék becses lapja legközelebbi számában nyilatkozni e rut ügyről.

Részemről, midőn hat hét előtt rágalmozónak nyilvánítottam ez aljas hír kovácsolóját s gyártója nem jelentkezett, az ügy kétségkívül a közfelfogás szerint be van fejezve, — szeretném utolsó nyomát is eltüntetni ez ocsmányi hírek s azért ismételtlen kérem T. Szerkesztő urat, hogy az »Egyenlőség«-ben az igazságnak megfelelő, helyreigazító pár szónak szíveskedjék kifejezést adni.

Pozsony, 1899. július 12. *Dr. Stirling Sándor* tanár.

— **Zsidók New-Yorkban.** Seholy a világon egy helyütt nincs annyi zsidó, mint New-York városában. *Gottlieb* rabbi félmillióra tette a számukat, míg mások azt vitatják, hogy a lakosságnak legalább tizedrésze, tehát körülbelül 350,000 lélek zsidó. Biztosan a számot nem lehet megállapítani, mert a népszámlálások alkalmával a felekezeti hovatartozandóságot nem vallatják be. Annyi bizonyos, hogy egész városrészek vannak, a hol minden hatósági hirdetményt három nyelven: angolul, németül és héberül tesznek közzé, olyan levélhordót pedig nem is alkalmaznak, a ki a héber betűkkel irt levélczímet ki nem tudja betűzni. Jargonos nyelven, héber betűsön, ugyanis három napilap jelenik meg, továbbá három színházban hasonlóképen ezen a héberből, németből, lengyelből zagyvált nyelven tartják az előadásokat. Körülbelül 150,000 orosz, lengyel és román szegényebb zsidó igényét elégítik ki ezek a közművelődési tényezők, míg az előkelőbb városrészekben lakó vagyonosabb zsidók a maguk környezetéhez alkalmazkodnak. Különös és nevezetes az, hogy éppen a szegényebb és vallásosabb zsidók körében erősen

működnek a térítők. Az »evangelista« és apostol, a ki a szegény zsidók térítésében keresi hivatását, egy nagyon gazdag filantróp *Wilson Dunlay*. Egyébként, nyomorék, aki térítő utjaira is kis kocsiban jár, kezében nagy botot tartva, melylyel istenesnek vélt munkája megzavaróit elriasztja. Mivel a kis kocsiban fölállani nem tud, a térítő szónoklatokat egy katolikus hitre tért zsidó, *Lemberger Jakab* mondja helyette. A minap is, június 17. és 18-ikán, írja a Berl. Tagbl., térítő uton járt a nevezett filantróp, két szép, egy fehér és egy rézbőrű fiatal leányt hozott magával, akiknek énekelniök kellett. A szép leányok közreműködése sem tudott azonban az ó-testamentum vallóira olyan befolyást gyakorolni, hogy az sikernek lehetne mondható. Ellenkezőleg a nyomorék misszionáriust meg is dobálták dinnyehéjjal, mig nem egy talmudtanuló biztonságba helyezte az evangelistát. A fölháborodás és zavar akkora volt, hogy *Van Wyk* polgármester megtiltotta, hogy utcán térítő szónoklatokat mondjanak. A »Newyorker Herald« különben is elkezdte kutatni az említett térítő filantróp életét, akiről kisütötte, hogy 1894 ben Filadelfiában 45 rendbeli uzsoravétség miatt állott vád alatt és bebizonyosodott róla, hogy pénzét 720%-ra adta kölcsön, meg hogy egy családot 25 dolláros követelése behajtása végett egészen tönkretett. Kétségtelenül előkelő jogczim ez a filantrópiára.

— A saját iskolájában. *Kornfeld* Zsigmond, a vas-koronarend középkeresztése, a hitelbank igazgatója, nyitra-megyei uradalmán, Rakonitzon iskolát alapított és a saját költségén tartja fenn. Ezt az iskolát, melyet csaknem kivétel nélkül sláv anyanyelvű tanulók látogatnak, a minapi vizsga alkalmával *Kornfeld* többet magával meglátogatta. A kísérők mind azt mondják, hogy az iskola a magyar nyelvtanítás dolgában a lefolyt évben is jelentékeny missziót teljesített.

— A városi subvenczió. A soproni congr. hitközségnek jóra való elemi iskolája van, amelyben éveken át nagyon jól érezték magukat úgy a congr., mint az orth. hitközség tagjainak gyermekei. Vallásos sérelemtől sohasem panaszkodtak, amint hogy az orthodox pártállás nem is külön orthodox zsidó vallás. Zsidó vallás csak egy van az országban, többet törvényeink sem ismernek. Tavaly azonban az orthodox pártbeliek hirtelen felfedezték, hogy az ő gyermekeiket a congr. hitközség iskolájában »idegen« vallásban oktatják s a helyett, hogy — ha már idegen vallásnak nézik a magukét a többi pártbeli zsidókétól — orthodox pártbeli hitoktatót sürgettek volna a maguk gyermekei számára: mindjárt az iskolát akarják szerteszabdalni. Az is egyszerűbb lett volna, hogy ők vallásmentő szándékukban a saját zsebük-ből hozzanak áldozatot, de hát az a baj, hogy az áldozatot bizony bizony — áldozat, miért a zsebbe kell nyulni. A soproni orthodoxok saját iskolát akarnak, de oly formán, hogy annak révén a meglévő és hivatását mindenképen betöltő anyahitközségi iskolát megkárosítsák, amennyiben ennek városi subvenczióját el akarják osztatni és felét a maguk részére igénylik. A soproni orthodoxoknak, úgy látszik, különben sem iskola kell s akciójuknak nem is a vallásvédelem a kiinduló pontja, hanem a subvenczió. Talán ismerik a soproniak Salamon királynak azt az ítéletét, mely igazságot tett a két anya között, aki egy gyermeket vallott a magáénak. Nekik a szétvágott iskola kell, tehát — nem igaz szülői a felekezeti iskolának.

— Még valami dr Kaufmann Dávidról. Eltemettük, de nehezen tudunk tőle megválni. Sokkal nagyobb sebet ütött azok lelkén, akik szerették, hogysem a reáboruló göröngyök egyszerre elföldeljék emlékét is. Még testi képét sem tudjuk feledni. Mi a magunk részéről

megrögzítettük ezt és sikerült reprodukcióban, mai számunkhoz mellékelten, szétküldjük olvasóinknak. Hadd ismerjék meg azok is, akik színét sem látták porhüvelyének, azok pedig, akik szellemével ösmerősek — és tanítványai, tisztelői mind ilyenek — hadd lássák maguk előtt mindig a nagy szellem mulandó részét. Egyet-mást mondunk még a kép eredetijéről utravalóul is. A szomorú vég, úgy amint sógorától, *König* Lajos malomigazgatótól, tudjuk, annak a szinte szüzi szeméremnek eredménye, mely Kaufmann Dávidot eltöltötte. Fürdőkádjába ült fürdeni s a vízcsapot akarta megereszteni. A tudósoknak sokat csufolt szórakozottságával azonban nem a kívánt csapot fordította el, hanem a vérszengetyűt hozta működésbe. Nosza, szaladtak a jelzésre a Kaufmann tanár fürdőszobája felé, még pedig nem csak a szolgaszemélyzet, hanem a fürdővendégek is. Kaufmann a hirtelen támadt sokadalomtól az ő nagy szeméremérzetében annyira megrémült, hogy ijedten szókkent ki kádjából s rohant az ajtó felé, hogy senkit be ne ereszszen. Futásban elesett és válla erősen megütődött. Ebből vérmérgezés támadt s a tudós lelke néhány napi szenvedés után elvált porhüvelyétől. Ez a lélek pedig, ha el is költözött, sokáig fog élni emlékeiben, nem csak műveiben. Mert szeretettel emlékeznek reá. Most is a gyászolók az ő nagy bánatukban — szellemességét idézték enyhülésül. Ezt a szellemességet különösen akkor ragyogtatta, amikor növendékeinek beszédeit bírálhatta. Csipős volt, a mit ilyenkor mondott, de soha sem szeretet nélkül való Ime két példa:

Az egyik növendék beszédet írt Áron botjáról, amely kivirult. A beszédbe azonban belekeverte Mózes botját és a próféták két botját. A fiatal theologus szivszorongva várta a bírálatot. És megszólalt a tanár:

— Nem beszéd ez, kedves barátom, hanem — *botkereskede*.

Egy másik theologus egy más alkalommal nagyon hosszú beszédet adott át Kaufmannnak. Ennek bírálati napja is elérkezett és szólott a tanár:

»Azt a bűnbánó napokra való beszédet... (írója közbeszól: kérem új évi beszédnek csináltam) Szándékosan mondom bűnbánó napokra való beszédnek, már megengedjen édes barátom. Teszem pedig ezt azért, mivel az új év csak két napig tart, ez a beszéd pedig 10 napra van szánva, kölcsön kell tehát vennünk a bűnbánó napokat...»

Ilyen ötletesen de sohasem bántó élességgel bírálta növendékei hibáit, akik rajongással szerették. Most már csak műveiben találkozhatnak vele, amelyek nagy számmal vannak, főképpen német, de héber, francia és angol nyelven is. Magyarul a következő művei jelentek meg: *Al-Batlajusi nyoma* a zsidó vallásbölcsezetben és jelképes köreinek héber fordításai (1880); *Az érzékek; adalékok a középkor physiologiája és psychologiájának történetéhez* (1884); *A zsidók utolsó kiűzése Bécsből és Alsó-Ausztriából* (1889); *Okmányok Wertheimer Sámson élettörténetéhez* (1891); *Budavár visszavivásának egy szemtanuja és leírója* (1895) Utolsó műve, mint előző számunkban jeleztük, *Ibn Gabiról*, a nagy spanyol-zsidó poeta és philosophus műveit ösmerteti.

— A vágújhelyi állam. segélyezett izr. reáliskoláról írt, az intézet 1898/99 évi munkásságát ismertető jelentés alapján főmunkatársunk, ki az Értésítőket vezető rovatát vezeti, előző számunkban. A közlemény követhetős címeiben, amint az az utána következőkből is kitetszett, a reál iskola polgári iskolának volt jelezve, ami nyilvánvaló sajtóhiba. Mindazonáltal itt is helyreigazítjuk a tévedést, már csak azért is, mert erről az egyetlen felekezeti reáliskoláról pótlólag még el akarunk valamit mondani. Azt, hogy az izr. iskolaalap

támogatásában soha sem részesült, ami kétségtelenül elvi nehézségeken mult, mivel ha az egyik felekezeti iskola — ide nem értve a rabbiképzőt — segínyt kap ebből az alapból, akkor valamennyi igényt formálhatna arra s így odajutnánk, hogy összes felekezeti iskoláinkat ezen más célokat szolgáló alap terhére kívánnák az egyes felekezeti pártárnyalatok fönntartani. Más kérdés azonban az, hogy érdemel-e a vágújhelyi reáliskola támogatást? Kétségtelenül nem csak érdemel, hanem arra alaposan rá is szolgál, mert a nemzetiségi vidéken úgy a magyarság, mint a felekezet szempontjából nagy missiót teljesít. Az is kívánatos volna, hogy ez az iskola csonka voltából kiépüljön és teljes középiskolává fejlődjék. A csonka iskola existenciáját — hivatásának értékét fölismerve — az állam is igyekszik biztosítani, az igénybevehető állami segély azonban távolról sem akkora, hogy az intézet fönntartása igen súlyos terheket ne róna hitközségére. Ha még ehez tekintetbe vesszük azt, hogy a vágújhelyi áll. segélyezett reáliskolát nagyrészt szegény sorsu növendékek veszik igénybe s hogy ennek ellenére a hitközségnek 4000 frt évi tandíjat kell a növendékektől összehoznia: nyilvánvaló, hogy a hitközség és módosabb tagjainak terheiből valamit másoknak kell elvállalniuk. Ezekben a terheken kíván könnyíteni a vágújhelyi középiskolai egyesület, amely azt is föladatául vallja, hogy anyagi eszközei növekedtével nyolcz osztályúvá fejlessze az iskolát, növendékeit pedig alumniummal és ösztöndíjakkal segítse tanulmányaikban. Nemes és nagy célok ezek, amelyek kétségtelenül elég jelentősek arra, hogy a helyi érdekeltségen kívül mindazok előresegítsék, akiknek ez módjukban áll. Bizonyára akadnak hitfeleink között olyanok is, akiknek elég figyelmüket fölhívni erre az intézményre, hogy támogatóiul szegődjenek. Alapító lehet már az is, aki egyszerre 50 forintot avagy 5 éven át évenként 12 frtot fizet, a rendes tagnak 6 éven át évenként legalább 2 frtot kell csak fizetnie. Az összegek nagyon kicsinyek, a vágújhelyi magyar izr. középiskolai egyesületet azok is támogatathatják tehát, akiknek nagyobb áldozatokat hozniok nem áll módjukban.

— **A pesti hitközség új kántora.** Előző számunk meturgeman rovatában megemlékeztünk arról a mendemondáról, hogy Guttman Béla prágai főkantor, akit a pesti hitközség nem mindennapi kitüntető módon választott meg Schuschny helyére, új állását nem foglalná el, hanem a bécsi hitközség hívására az ottani lipótvárosi templomban Goldstein főkantor halálával megürült helyet szándékoznék betölteni. Nem tudtuk ugyan elhinni, hogy Guttman magyar ember léte hazája fővárosának hívásával szemben előnyt adna az osztrák császárvárosnak, de a helyzet tisztázása végett a dolgot szóba kellett hozni. Örömet konstataljuk, hogy nem csalódtunk és a prágai főkantor a pesti hitközség kántora lesz. Levelét, melyben ezt tudtukra adja, itt közöljük egész terjedelemben:

»Már két hete, hogy az itteni remek fenyegekben teljes visszavonultságban üdülök, hogy *Augusztus elején* új állásomat új erővel és friss egészséggel foglalhassam el. Becses lapjának utolsó számában »Dr. F. E.« urnak adott reám vonatkozó meturgeman-válasza énnélfogva érthető módon meglepett. Igaz ugyan, hogy több kompetens és kevésbé kompetens oldalról igyekeztek arra bírni, hogy a bécsi állásra reflektáljak, sőt az utolsó időben több fényes ajánlatot kaptam *előkelő német operákhoz* is, de még csak eszem ágában sem volt mind ezen ajánlatokkal egy perczig is foglalkozni. Boldog vagyok, hogy mielőbb szeretett hazám fővárosába költözködhetem, és szerény tehetséggel első hitközsé-

günket szolgálndhatom. Rég táplált benső óhajom valósul meg ezáltal, és magasztos hivatásomat ezután két-tőzött buzgalommal, igaz vallásos és hazafias örömmel fogom teljesíteni. Boldogságomat nem az anyagi, hanem inkább az erkölcsi sikerek képezik és ha sikerülni fog az én új hitközségem lelkes tagjainak állandó tetszését és meglegedését kivivnom, úgy ez leendő igyekezetem és törekvésem igaz jutalma. Minden egyéb ajánlatra nekem ma csak egy válaszom lehet: »A nagy világon e-kivül nincsen számodra hely, áldjon vagy verjen sors keze, itt élned-halnod kell«. Fogadja t. szerkesztő ur megkülönböztetett tiszteletem és nagyrabecsülésem kifejezése mellett hitrokoni és honfiúi üdvözetem őszinte nyilvánítását, melylyel vagyok kész szolgálja.

Savanyukut Sopron megye.

Guttman Béla.

— **A czijonistákról.** A honalapító bank, melyet czijonista apostolok teremtenek, a köztudatban úgy élt, hogy már megvan Ez azonban tévedés, mert csak f. hó 18-ikán lesz Londonban az *alakuló ülés*. Ez is csak formai dolog még, amelyen bejelentik, hogy hány részvényt jegyeztek, s hogy e jegyzések elegendők-e a megalakulásra. A tulajdonképeni közgyűlést, melyen már jogerős határozatokat hoznak, a baseli czijonista kongresszus alkalmával tartják meg. Az új baseli kongresszus határnapja azonban még ismeretlen. Most egyelőre a kongresszusi küldöttek megválasztása folyik. 100-100 sekel-fizető (tagdíjas) választhat egy-egy kongresszusi tagot.

— **Rabbiválasztás.** A tenkei hitközség nehezen tudott paphelyettest választani. Vagy 30-an fordultak meg a községben a nem nagy jelentőségű állásra pályázva. Végre *Friedländer Mór* ozorai rabbiban megállapodtak s azt meg is választották. A nevezett f. évi augusztus elején foglalja el állását.

— **Rómából.** A kereszténység fővárosának zsidó hitközség hivatalosan jelent, hogy 5429 lélek tartozik kotelékebe. Ezenkívül még vagy 700 zsidó él Rómában, akiket a hitközség nem tart nyilván. 1809-ben 3076, 1878-ban 4995 volt s ez idő szerint 6100-nál több zsidó van Rómában.

— **Egy római császár sirja.** *Radiguet* Lionel francia archeologus — mint a lapok írják — fölfedezte Svájcban *Flavius Vespasianus* római császár sirját, aki tudvalevőleg elfoglalta a zsidók szent földjét. Ő maga kezdte, Nero utasítására, a hódítást fia, a későbbi Titus császár, folytatta. A harc Jeruzsálem elpusztulásával és a politikai zsidó állam vereségével végződött. A konzulból, Afrika helytartójából lett hatalmas császár, aki birodalmának pénzügyi kapacitása volt, most ugyancsak csodálkozna, ha fölébredne síri álmából, hogy hova lett a nagy római birodalom, a melynek az ő idejében három világrész kellett. Az a kicsike zsidó nép azonban, a melyet ő meggyőzött, számban meg nem fogyva él, és némely rajongói, azok, akik beolvadni nem tudnak, vagy nem akarnak, éppen azon fáradoznak, hogy újra föltámaszszák az egykori zsidóországot.

— **Halálozás.** *Toch Samu*, budapesti husneműgyárosnak fia, *Ede*, aki mindössze 14 éves volt, Harasztiban, ahol szüleivel nyaralt, fürdés közben belefullt a Dunába. Egy pajtásával együtt lettek szerencsétlenek. A sok reményre jogosító gyermekifju holttestét, kinek szomorú vége a szülőket egészen megtörte, már kifogták és Harasztiban temették.

— **Hymen.** *Klingenberg* Jakabnak, a pécsi hitközségi elemi iskola érdemes igazgatójának leányát, *Riza* kisasszonyt *Hoffmann* Ödön Német-Hidegkutról f. hó 23-ikán Pécsen nőül veszi.

* **Legujabb szenzáció.** Szinte hihetetlen, mire képes manapság a kereskedők élelmessége. A hírneves **Párisi Nagy Áruház**, Budapest, Kerepesi-ut 38, oly páratlan kedvezményben részesíti vevőit, mely általános feltűnést kelt. E fenomenálisan berendezett áruház ugyanis fényképészeti műtermet létesített, ahol bármely arckép után egy művészies kiállítású 60 cm. magasságú fényképet készített s ezt vevőinek minden 10 frtnyi bevásárlásnál ingyen adja, csakis a díszes papírkéretért (passe partout) számít fel 1 frt 50 krt. Valóban csodálatos, hogyan lehetséges ez, mert a kép oly szép kivitelű, hogy 10 frtot testvérek között is megér, az áruk pedig, legyenek azok: díszmü- és játékaruk, porcellán-, üveg- és bőrárak, vasbutorok, férfi-, női divatárak, teljes konyha-berendezések, nászajándékok stb. mind szolid, jóminőségűek és amellet olcsók. Az árak szabottak, miáltal túlkövetelés is ki van zárva. Kívánatra képes nagy árjegyzéket ingyen és bérmentve küld a cég.

* **A budapesti viczinális-vasút részvénytársaság** a héten ülésezett haraszi *Jellinek* Henrik elnöklésével, aki az elhunyt igazgatósági elnökről, Bossányi Lászlóról, kegyeletes szavakkal emlékezett meg. A bemutatott üzleti jelentésből kiemelendők a következő adatok: Az 1898 évi bevétel 490.038 frt 78 kr. volt. A 130.189 frt 18 kr. tiszta nyereségből az igazgatóság ajánlatára 110.664 frtot — részvényenként 3 frtos osztalékban — fizetnek ki s 19.525 frt 19 kr. nyereségy-fölösleget az új számlára irtak elő. Az elnök bejelentette, hogy a *címkotai vasútnak Kerepesig való meghosszabítására* vonatkozó tárgyalások befejeződtek s az engedélyt legközelebb megkapják. Ezért a közgyűléstől ezen vonal kiépítésére meghatalmazást kért. A javaslatot elfogadták s azután az alapszabályokat módosították.

A pesti izraelita nőegylet elnökségétől.

Pályázat.

A *pesti izr. nőegylet leányárvaházában* (VII. ker., Damjanich-utca 26. sz. alatt) **tanítónői állás**, a mely **500 frtnyi** évi fizetéssel és teljes ellátással jár, töltendő be. — Pályázóknak (izraeliták) okleveles népiskola) tanítónőknek kell lenniök és a torna-, valamint kézimunka-oktatásra is képesítéssel kell birniök.

A megfelelő okmányokkal felszerelt folyamodványok ez egyleti titkársághoz (VII., Kertész-utca 46. sz.) *folyó évi augusztus hó 29-ig* nyújtandók be.

Azon folyamodók, kik hasonló állásban már sikeresen működtek, elsőbbségben részesülnek.

Budapesten, 1899. évi július havában.

A pesti izr. nőegylet elnöksége.

Az ó-budai izr. hitközségtől.

Pályázat.

Az *ó-budai izr. hitközségnél* f. é. szeptember hó 1-én **800 frt** fizetéssel, természetbeni lakással és mellékjövdelemmel egybekötött **rabbi-ülnöki** (רבי) állás lesz betöltendő.

Folyamodók, csak magyar honosok, akik 40-ik életévüket túl nem haladták s **alapos talmudtudósok**, a magyar és német nyelvet szóban és írásban bírják, az iskolákban rendes hitoktatást végezni, a főrabbi urat

alkalomadtán helyettesíteni, továbbá a **Beth-Hamidras-rabbi** teendőit — amelyekről fölvilágosítást a hitközségi irodában adnak — ellátni tartoznak, fölkéretnek, hogy képesítési okmányokkal (התקנות), valamint előéletükről tanuskodó bizonyítványokkal felszerelt, életkorukat és családi állapotukat feltüntető folyamodványukat *f. hó 31-ig* alulírott előjárósághoz terjeszszék be.

Az alkalmazás 2 próbaévre történik. Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak s a költségek csak a megválasztottnak fognak megtérítetni.

Budapest, 1899. július hóban.

Az ó-budai izr. hitközség előjárósága.

Budapest X. köbányai izr. hitközségtől.

Pályázat.

A *kőbányai izr. hitközség* két mészárszéknek a **kóserhus kimérésére** való engedély megadása céljából pályázatot hirdet. Pályázati kérvények a hitközség előjárósághoz *f. é. július hó 27-ig* bezárólag benyújtandók. A feltételek a hitközség titkári hivatalában (Liget-utca 46. sz.) naponta d. e. 9—12 és d. u. 3—5 óráig megtekinthetők.

Budapest-Kőbánya, 1899. évi július hó 14-én.

Az izr. hitk. előjárósága.

A tolna-tamásii izr. iskolaszéktől.

Pályázat.

A *tolna-tamásii izr. hitközségi* hat osztályu elemi iskolánál elhalálozás folytán üresedésbe jutott **360 frt** évi fizetés és **60 frt** lakbérrel járó, *f. évi szeptember hó 1-én* betöltendő, **II. tanítónői állásra** pályázat nyitattik.

Az ezen állást elnyerni óhajtok, — kik a magyar és német nyelvet tökéletesen bírják, a héber imát és hat osztályban a kézimunkát oktatni képesek — sziveskedjenek szabályszerűen felszerelt folyamodványukat *f. évi július hó végéig* alulírottához benyújtani. A kik zongorát tanítanak — saját érdekükben is — előnyben részesülnek.

Tolna-Tamásiban, 1899. évi június hó 29-én.

Dr. Gottlieb Salamon,

iskolaszéki elnök.

Joghallgató,

akí rabbiképző intézetben járt, nevelői állást keres.

Szives megkeresések »Szerény« czim alatt e lap kiadóhivatalába kéretnek.

HIRDETÉSEK.

Képesített tanítónő,

ki a polgári iskola négy osztályát, valamint a nőképzőintézet négy évfolyamát **kitűnő eredmény-nyel** végezte, állást keres akár nyilvános iskolánál, akár pedig valamely jó családnál.

Bővebb fölvilágosítást ad sziveségből, mint folyamodónak volt tanítója:

Pécs, 1899. június 26-án.

Klingenberg J.,
igazgató tanító.

Newyorki Germania

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG.

Európai osztály:
BERLIN,

Leipzigerplatz 12 (a társaság saját házában).

Nem kölcsönös.

Résztvényeseknek korlátolt osztalék
120,000 korona.

1896. végén érvényben levő biztosítások: 365 mil. kor.
1896. végén tényleges vagyon 111 mil. kor.
1896. végén tiszta fölösleg biztosítottak javára;
7½ millió korona. Ingyen háborubiztosítás.

A biztosított az osztalékokat évenként fölveheti.

Évenként csökkenő díjfizetés.

Magyarországi vezérképviselőség:

Budapest,

V. ker., Váci-körút 16. szám.

Igazgató: KÁLLAY GYULA.

Köszönetnyilvánítás.

Ö Fensége Salvator Lipót főherczeg udvarmesteri hivatala

Általános Asbestárú-gyár.

Ö csász. és kir. Fensége Salvator Lipót Főherczeg rendkívül meg van elégedve az asbesttalppal bélelt cipőkkel. Ö Felsége hosszabb gyalog kiránduláson használta e cipőket és érezte, hogy lábai nem fáradtak úgy el, mint más közönséges cipőknél. Küldök egy pár vadász-cipőt, hogy annak a mintájára készítsenek másikat asbesttalpbéléssel, ugyanannál a cipésznél és aztán küldjék ide.

Hiszszük, hogy e vadász-cipők ép oly jók lesznek és ép oly megfelelők, a mint megfelelők voltak a szaloncipők.

Zágráb, 1898 július 8-án. Krah, huszárkapitány.

!Nincs többé lábfájás!

Sem tyúkszem, sem izzadás láb, sem bőrkeményedés, sem lábdaganat, sem lábégés.

Rovid idei viselés után megkönnyebbül a járása annak, ki cipőjét dr. HÖGYES-féle, az egész világon szabadalmazott asbesttalpbéléssel látja el.

Kettősvastagságú frt 1 20, egyszerű 60 kr., homoktalp 40 kr. gyermekeknek fele.

Az asbesttalpbélés kitunóságát legjobban bizonyítja, hogy a cs. és kir. közös hadseregnek és a magy. kir. honvédségnek eddig 22,500 pár szállított.

Szétküldés csakis utánvétellel, vagy a pénz előleges beutalása mellett. — Felvilágosítások, prospektusok és köszönetnyilvánítások ingyen.

Kapható kizárólag az

ÁLTALÁNOS ASBESTÁRÚ-GYÁR BETÉTI-TÁRSASÁG-nál

BUDAPEST, VI., Sziv-utca 18. szám.

Orvosi rendelő intézet

— súlyos krónikus betegségek gyógyítására. —

Budapest, V., Váci-körút 18.

Számos súlyos betegség, a melyek eddigelé legnagyobb gondot okoztak az orvosnak s a melyeken tudományának tehetetlensége zátonyra jutott, immár

DR. KOVÁCS I.

egyet. orvost. Hämopata

új hämopatiái gyógymódja által eredményteljesebb kezelésben részesülhetnek. Páratlan gyógyhatásának bizonyult a Hämotherapia; Asthma, szív- és gyomorbántalmak, köszvény, sápkórság és hólyagbántalmaknál.

Súlyos idegbajok (migrain, álmatlanság, szédülés, hysteria és Neurasthemia),

makacs vér- és bőrbántalmaknál.

(Utóbbi betegségeket chemiai orvosságok mellőzésével. saját találmányu belégzési gyógymódjával kigyógyít).

Egyetlen és legbiztosabb védelem

szélhűdés, kezdődő vakság és elmezavar ellen.

Rendelés naponta 9—1 és 3—7-ig. — Levélre válaszol. — Meghívásra beteget látogat (a vidékre is). — Kívánatra külön rendelés.

AZ „ANKER”

élet- és járadék-biztosító-társaság.

Igazgatóság:

BÉCS, I., Hoher Markt 11.

„ANKER-HOF.”

Magyarországi vezérképviselőség:

BUDAPEST, Deák-tér 6. sz.

„ANKER-UDVAR.”

a társaság saját házaiban.

Társasági vagyon 117 millió korona

Biztosítási állomány 472 » »

Eddigi kifizetések összege 192 » »

Megtámadhatlan kötvény.

Méltányos feltételek.

Hadkötelezetteink biztosítása háboru esetére pótdíj nélkül.

— Nagy nyereséményosztalékok. —

— Előnyös gyermekbiztosítások. —

Prospektussal és fölvilágosítással szolgál a fenti magyarországi vezérképviselőség, hová ügynökségek iránti ajánlatok is intézendők, valamint a társaság ügynökei.

HIRDETÉSEKET

jutányos áron elfogad

EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

VASBUTOROK. DIVATÁRUK. PÉNZSZEKRENYEK. GYERMEK-RUHÁK. FA-BUTOROK. KALAPOK. UTAZÓ-CZIKKEK. CZIPÓK. EZÜST-ÉKSZER.

PARISI NAGYÁRUHAZ

BUDAPEST, VII. KERESZES UT 38.

NŐSZ-és ALKALMI AJÁNDÉKOK.
TELJES KONYHA-BERENDEZÉSEK.
KÉPES NAGY ÁRJEGYZÉK INGYEN és BÉRMENTVE.

PORECELLÁN-ÁRUK. FÜGGŐ-LAMPÁK. OPTIKUS-CZIKKEK. SZŐRVEGÉK.

FEGYVEREK. JÁTÉK-ÁRUK. INGA-ÓRÁK. DISZMŰ-ÁRUK. ZSEB-ÓRÁK. CHINA-EZÜST. ESERNYŐK. SZÖVETEK. KOSAR-ÁRUK.

== A „KIRALY”-fürdő mellett ==
BUDAPEST, II., Fő-utca 98. sz. a.,
új sírkőraktárt nyitottam.

Mind e szakmába vágó munkák, a legegyszerűbbtől a legfinomabb kivitelig, még egyetű sírkövek is nálam 10—25% olcsóbb mint bárhol, a miről minden venni szándékozó meggyőződhet. Teljes tisztelettel

LÖWY JÓZSEF,
Budapest, II., Fő-utca 98. szám.

לעווי יאזעף. II. גראבשטייגלאגער. האויפמאכטס
מיט 10—25% ביליגער ווי איעראלל אם שבת אונד
יו"ט געשפערט.

KOHN ARNOLD
gazdag sírkőraktárát
Budapest, Károly-körút 15. sz.
ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sírkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.
Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámlításért kezeskedik a cég jó hírneve.
→ Szombaton és ünnepnapokon zárva. ←

6 évi jótállással 6

GRÁK
arany
ezüst lánczok

ÉKSZEREK
csekély

RÉSZLET-FIZETÉSRE
PÁRTOS AJOS nál
BUDAPEST
Erzsébet körút 1

Képes árjegyzék ingyen csekély részletfizetésre.

NEW-YORK életbiztosító-társaság.

== Alakult: 1845-ben. ==

Az összes nyeremények a biztosítottak tulajdonát képezik.

Kivonat az 1898. évi üzleti jelentésből:

Aktívák összege	1.099 millió kor.
Évi bevétel	227 >
1898-ban a biztosítottaknak kifizetett	107 >
1898-ban kötött új üzletek összege	760 >
Tiszta fölösleg 1897. év végén	132 >

Az 1898-ban a biztosítottaknak kifizetett nyeremény-osztalékok összege 14 millió koronára rugott.

A New-York a művelt világ összes országaiban fiókokkal bír.

Referenciák Magyarországon:

Magyar Általános Hitelbank.

Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.

Magyarországi vezérigazgatóság:

BUDAPEST, VII., Erzsébet-körút 9—II. New-York palota.

Sikkes egyenruhákat

tábornokoknak, tiszteteknek,
önkénteseknek, csendőrségnek, rendőrségnek,
tűzoltóknak, pénzügyőröknek
és **anyakönyvvezetőknek** készítenek

BLUM ÉS TÁRSA

szerb király udvari szállítók
és Ö cs. és kir. Fensége JOZSEF főherceg udvari szállítói.
Budapest, IV., Sütő-utca 2. szám (Szervita-tér sarkán).

Árjegyzékek készséggel küldetnek.

— Pontos címre ügyelni tessék! —

כשר VENDÉGLŐ.

SCHWARZ J. H. volt rabbi, ajánlja a VII. ker.,
Erzsébet-körút 8. szám alatt, a New-Yorki palo-
tával szemben levő, a mai kor igényeinek megfelelően
berendezett

== כשר vendéglő ==

Izletes ételek- és kitűnő italok jutányosan kaphatók.
Alkalmas időben kertihelyiség is áll a t. cz. közönség
rendelkezésére.

Sternberg és Társa

BUDAPEST,

Király-utca 8. sz.

Dús raktár

ima- és héber

== tankönyvekben. ==

SZERFÖLÖTT OLCSÓ ÁRAK

a melyre ezen alkalommal annál inkább képesek vagyunk,
mivel az M. E. Löwi és fia-c-féle cégnek főlhagyott
üzletéből az árukészletet mi szereztük meg és így kaphatók:

ראש השנה יום כפור

ünnepi imádságkönyvek magyar, német vagy héber német
fordításban, egy vagy két kötetben 1 frttől 3 forintig —
négy kötetben 1 frt 50 krtól 5 frtig. — kilencz díszkö-
tésben 2 frt 50 krtól 10 frtig. — ספר תורה valódi gyapjuból
vagy selyemből 2 frttől 15 frtig. — ספר תורה תפלין új
vagy régi ספרים. — Alkalmi szónoklatok. — Hittan-
könyvek és Imakönyvek, ujesztendei vagy menyasszo-
nyú ajándéknak 5 frttől 10 forintig. — שופרות 3 frttől
8 forintig. — Újévi köszöntő szép alakban. — Emléktáblák
szeretett, elhunytakról 50 évre 1 frttől 1 frt 50 krig. —
לוח תרס Minhagim-mal német fordításban és könyveim
árjegyzékével 15 krjával portomentesen kaphatók.

— Ismételtárusítók tetemes árendedményben részesülnek. —
Használt szifrei törák és mindenféle könyveket veszek és eladok.

Olvasóink figyelmébe!

„MIRJAM“

IRTA:

DR. KISS ARNOLD

VESZPRÉMI FŐRABBI.

Remek nyelvezettel nők számára írott
magyar nyelvű zsidó

Imádságos Könyv.

Ára:

Vászonkötésben	2 frt 50 kr.
Bőrkötés	3 > 50 >
Bőrkötés, igen díszes csattal	6 > — >
Csontutánzatú kötés	3 > 50 >
Elefántcsontutánzat, igen díszes	6 > — >

Kapható:

KÖVES ÉS BOROS

könyvkiadóhivatalában Veszprémben

és minden

hazai könyvkereskedésben.

Dr. Goldziher Ignác bucsuztatója.

Elmondta dr. Kaufmann Dávid temetésén a koporsót váró nyitott sir előtt
(1899. július 11-én).

Néhány percet még, mielőtt az utolsó göröngyöt hullatjuk a hantra, melyre halandó részedet bizzuk.

Nem búcsuztatlak, mert szellemi alakod eleven jelenléttel marad fenn emlékében mindazoknak, kiknek nem ugyan megbizásából, de, úgy érzi szívem, hallgatag beleegyezésével álltam ide sirod szélére: barátaidnak.

Hires tudós voltál, Kaufmann Dávid! Bámuljuk ragyogó tehetségedet és széles tudásodat. Mint **אב בחכמה ורך בשנים** jöttél közibénk **אברך**, csakhamar felismertük benned a **אצנת פענה**-t, a titkok felfedőjét. Ritkitod párodat azok sorában, kiktől a talmud bölcsének mondása áll: **כל העוסק בתורה מבפנים התורה מכרותעליו מבהוין**. »A ki belsejének, lelkének egész valójával vesződik a tórával, annak híré maga a tóra viszi el mindenfelé, a nagy világba.« S tényleg **שמענו ומרות הארץ** széles e világ minden végéről zengték dicsőségedet már világéleteredben.

Szinte irigykedhetnénk rád azon diadalmas bevonulásért, a melylyel a halhatatlan szellemek országába lépsz, hol meleg üdvözléssel, kézzszorítással fogadnak mestereid, kiknek műveire világosságot derítettél. »Isten hozott«-al üdvözlől Bachja b. Bakuda, a miért már gyermek-ifju éveidben erkölcsstanának kapcsolatait felmutattad, Sza'adia és Maimuni, kiknek gondolataira annyi fényt derítettél, és igazi kedvenczed, a mézes ajku Jehuda Halévi, kinek lelkéből a tiedbe szállt a zsidó nyelv, a zsidó gondolat, a zsidó törvény rajongó szeretete, és Gabiról, a kiről életed kora alkonyának hattyudala szól. S Hossannával fogadnak vallásunk martyrjai, kiknek emlékein annyi szeretettel merengtél mint történetíró!

De nem életed e vonásai késztenek szóra most, midőn koporsód elé álltam e gyászos órában.

Siratlak *barátaid* nevében, azon kis kör nevében, melyet alkottunk, nem pusztán a tudomány czimén, melynek közösen éltünk, nem az avét pergamenek fakuló betűi révén, sem pedig a köznap holmi közönséges érdekei révén, melyek annyi modern barátságnak és hűtlenségnek szerzői; hanem azért, hogy együvé rakjuk lelkünk *emberi* tartalmát, örömeinket, fájdalmainkat, reményeinket, aggodalmainkat és — csalódásainkat.

S te, a mint mestere valál a tudásnak, művésze a szónak és tollnak, úgy ünnepi pappá avatott közöttünk résztvevő lelked, hűséges szived, előkelő érzésed. S hadd mondjunk itt koporsód fölött köszönetet azért a résztvevő lélekért, melylyel örömeinkben és szenvedéseinkben, életünk viszontagságaiban mint érző lélek velünk voltál.

Tudós életcéljaid mellett, nem fásult el szived, sőt fokozódott és erősödött *emberi* szived emberséges dobbanása.

Résztvevő barát voltál. Ezért sajgó szívvel mondok néked köszönetet a többiek nevében.

Tudós könyveid a miket irtál, fenntartják gondolataidat; nem engedik enyészetnek, a mit szárnyaló szellemed lehozott a magasságból és buvárkodó elméd felhozott a mélységekből. De *baráti* helyed üres marad utánad házainkban, pótolhatatlanul énnékem is házamban, a melybe szombati fényt és szombati kedvességet hoztál. Most hult helyed fölött kesergünk, én is, feleségem is, gyermekeim is.

S végezetül még egyet, mielőtt utolsó földi utadra eresztünk.

A szellemi élet harmóniája sokszor ellentétekből, küzdelmekből áll elő. E küzdelmek nem mindig a legenyhébb természetűek, nem mindig sima felületet mutatnak. S emberek lévén, a harag tüzében sokszor kemények, igazságtalanok találunk lenni. **כלהמתאבל ער** **אדם כשר מוחלים לו עוונותיו**. »A ki őszintén gyászol egy igaz emberért, annak megbocsátják hibáit. Te is megbocsátasz nekünk, ha valaha igazságtalanok voltunk irányodban. Mert mi őszintén gyászolunk.

Már nem tartóztatlak tovább utolsó utadban.

Midőn legutószor találkoztunk, most 17 napja, sok mindenféle között a 23. zsoltárról is folyt beszédünk, é kedves zsoltárénekről, melyet közösen oly annyira szerettünk.

E zsoltárból hadd adjam elnémult ajkaidra e szókat: **נב כי אלך בני צלמותא אירא רע**. »Még ha a halál árnyékvölgyében járok is, nem félek a rossztól, mert te vagy velem, Istenem.«

Te vagy velünk Istenünk!

A szombati viszontlátásig, **בעולם שכולו שבת ומנוחה** azon a világon ott, ahol örök szombat van, örök nyugalom.

Isten veled, drága barátom, Isten veled, Kaufmann Dávid!

KAUFMANN DÁVID.

(5659, tiso-beav napján.)

A padlón ülünk és lehajtott fővel szomorkodunk. Az örök lámpa halovány csillanással veti bágyadt sugarát a frigyszekrény gyászosan fekete függönyére — és lépcsőfokain a szent lának a porba borulva, jámborok ajakán ősrégi sirámok zengenek: a szentély pusztulásáról, lángokba veszett tóratekercekről, kegyetlen ellenség-ről, megkínzott bölcsseinkről, tovatűnt dicsőségről, hervadt glóriáról, földreroskadt libanoni czédrusokról Mélységes gyásza van Izraelnek Áb havában.

Óh, hogy a régi, oh, hogy az évezredes fájdalom-hoz parazsok tűzével égető új bánat fűződött a templomsírató hónap hajnalán! Óh, hogy a panaszok éjszakája új panasztól lett sötétebbé, nem sejtett gyásztól lett borusabbá fekete emlékezés vigasztalan idején! Csillag futott alá az égről, kard törött ketté Izrael kezében, gyémántot morzszolt össze a halál ütőbárdja . . . meghalt *Kaufmann Dávid*.

És a mikoron örök szendergőre zárta le a szellem izzásától ragyogó két szemét és a mikoron halott szívé fölé borultak idegen földön kedvesei és a mikoron érzembe zárták le merevvé válott tagjait és a mikoron a cseh erdőségek zúgó fenyvesei, hatalmas kősziklái és csöndes völgyei között, nappali virulás és éjszakai tájak mellett robogott el a zsidó tudomány halottjával a száguldvá dübörgő vonatkerék, a mely magyar földnek pihenőjére hozta el őt, kihűlt hamvait minékünk és a mikor a döbbenet sóhajából ezreknek ajakán jajveszéklés keserve támadt: akkora valahol messze, keleti földön, a hol sűrű sorokban állanak egymás mellett hangtalan némaságban a karcsu pálmásudarak és a hol álmodó áhítatban borulnak egymás fölébe lombkoronáikkal százados faóriások — a libanon sötét erdejében megszólalt bizonyára a legöregebb libanóni czédrus és figyelő társaihoz bizonyára ilyenképen szólott: »Hallga csak! hallga! tompa zuhanást, valami nagy esésnekriadását hallom a messze nyugati földről. Nyugati földön, a zsidó szellem talaján, Izrael közepén. Ott is a mi nevünkkel illetik, a mi diszjelzőnkkel nevezik el Izrael nagyjait. Testvérek! czédrus törött ketté, testvérek! testvérünk hullott a porba: nyugati czédrus ott, a hová tőlünk a napszallagzat alkotmányos nyugovása jár el napszállatkor, estidőn! Gyászoljunk, testvérek! a libanóni czédrus miatt, akire az Isten

teremtő szellemet lehelt, a kit a tudás fejedelmévé avatott az Úr és a kit délidőben ért utol az élet estéje.« És összeborulnak a libanóni czédrusok és siratják azt, a ki élt, azt, a ki meghalt közülük.

Remekelt az embereket életre szólító gondviselés, amikor *Kaufmann* Dávidot teremtette. Mert ha földi halandót meg akar áldani az Isten, a szellemi tehetségeinek kincseiből juttat neki bölcsőajándékképpen egyet avagy kettőt az égben termelt javakból. Van, akinek ajakára rácsöppent az ékesenszólás varázsos tüzesöppjéből: az aztán tömegeket ragad magával ihlett szárnyalással. Van, akinek lelkébe beleönti a költészetnek édes hevülését, hogy dalolni tudjon. . . . hárfája könyet csal földi szemekbe. Van olyan, akinek éles tekintet ad, hogy be tudjon látni a homályba, a titkoknak titkaiba, hogy elefedt rejtelmeket kikutasson, s megfakult lapokra életet öntsön. . . . a tudomány hőroszává lett az ilyen. Van, aki itélni tud, van, aki kapcsol és összefüggést talál az ellentétek tömkelegében; van, akinek kezében damaszkuszi penge gyanánt, bajnokmódra forog a tudománynak száraz vesszeje, van, akinél kihajt a száraz ág, mint Áronnál a mandolabot, és hitének védelmében főpappá lesz, akinek vértje a hit, pajzsa a törhetetlen meggyőződés. Egy is elegendő e földöntúli adományokból, hogy birto-
kosát kiemelje magosra a tömeg közül, és kedvessé tegye emberek szemeiben. Ritka halandó s az égnek kegyeltje, akinek szellemében harmonikusan forranak össze a felsőbb erők. *Kaufmann* Dávid ezek közé tartozott. Az angyal, aki őrt áll a mennyeknek országában az ékesenszólás kohójánál, amelyben lángokban izzik a szónak gyöngye, az Úr parancsára ajakára próféták gyújtó lángolását adta. Izrael hitéről, Izrael tudományáról, népének szenvedéseiről ha szólott, elbűvölt áhítattal csüggünk az ő mesemondó száján. Egy másik angyal a költészetnek angyala szózatába belevegyítette azt a mánort, amely zenévé magasztosítja föl a kőtetlen beszédet: költőknek nyelvén tudott szólani és írni, s akik őt ismertük, hittél él bennünk az a tudat, hogy nagy lett volna a költészet birodalmában is, ha nem ragaszkodott volna olyan rajongó szerelemmel Izrael árva tudományához, Izrael árva kőbozához És villám volt a szelleme, amely sötétet oszlát: történetünk fáradhatatlan kutatója, aki gyermeki gyöngédséggel szorított nemes szívéhez minden hervadt fűszálat, amelyet a multak behorpadt sirjai fölött talált, hogy szívének melegétől új életet nyerjen az enyészet. Amikor rántámadtak a tudomány gyűlöletével, akkora is *Kaufmann* Dávid állott ki a csatasíkra: *Kaufmann* Dávid, a zsidó bölcsész, a zsidó

DR. KAUFMANN DÁVID

A BUDAPESTI ORSZ. RABBIKÉPZŐINTÉZET FELSŐ TANFOLYAMÁNAK TANÁRA.

Meghalt 47 éves korában 1899. július hó 6-ikán.

Melléklet az »EGYENLŐSÉG« 1899. július 16-iki 29. számához.

költőknek ismertetője, a zsidó történettudós, és az ő bajnokhadakozása pozdorjává tört össze mindég minden vádat.

Műveltsége, széleskörű, európai tudása polyhistorrá tette őt valósággal és ő, a milliomos, a nagy vagyon fölött rendelkező tudós ragyogó bizonyítékát adta annak, hogy nagy tudás, műveltség, nagy vagyon jól összeférhetnek az Izrael hitéhez való törhetlen ragaszkodással, és hogy rokon, de nem ellentétes sarkcsillagok: vallás és tudomány. Magára borított tallisszal, aki látta őt az orsz. rabbiképző intézet templomában hangosan imádkozni, aki hallotta sirni őt a gyászdalok zokogásával apái szenvedésein, aki látta ujjongni őt Izrael diadalán, aki koránősz, szellemes fejét meghajtva látta mesés kincseket érő kéziratok között éjjel és nappal buvárkodva, annak lelki szemei előtt Jehuda Halévinek, a költőnek alakja merült föl, aki ajakát a szent föld rögére hajtva minden pillanatban készen állott meghalandó Izrael hitéért. Tudományszomja, lelkesedni tudása, fajszeretete, eredményes munkássága, amely halott betűkbe eleven szellemet tudott lehelni a romancero mondáját eleveneti föl bennünk. A romancero mondáját, amely szól ilyen: egy szaraczénus lovag vetődik egyszer spanyol földre. A messze keleti földről érkezett, portól belepve, fáradtan, kimerült paripán. És amint egy spanyol földön bolyong, egy kicsiny városkában meglepve áll meg egy alacsony házikó rácsos ablaka előtt. Benn a szobában óriás fölián-sok mellett egy zsidó bölcsöt pillantott meg tanulmányába elmerülve. Nézi a szaraczén lovag, nézi sokáig, azután eszébe jut valami. Egy hervadt, az út porától megfakult, napsugár hevétől elaszott rózsát letép a keble fölül és bedobja azt a zsidó bölcsnek az ablakon át. »Nesze! zsidó! ezt neked hoztam Sáron berkéből. Palesztinából, a szent földről.« És a zsidó bölcs kezébe veszi a hervadt rózsát. Sokáig szemléli szótalanul, azután egy könnycsepp gördül alá pillái mögül a rózsára. És a szaraczén lovag ott az ablak előtt csodát lát. Attól a könnycsepptől újra virul a rózsza a zsidó bölcs kezében. Szirmai pirosak lesznek, kelyhe megduzzad újra. Cso-dálkozik a lovag, de a bölcs magyaráz: látod! szerelmem hevétől újra virul a hervadt rózsza. Ilyen Izrael is! a szeretet egyetlen sugarától, bármilyen törött legyen is, újra fölegyenesedik.

Ilyen hervadt rózsaszál volt Kaufmann Dávid kezében is a zsidó tudomány nem egy ága. Rejtelmés sirfeliratok, elsárgult kéziratok, eltépett rongyok. De az ő lelkesedése, de az ő szent szerelme életet lehelt rájuk, beszédessé, virulóvá tette azokat. Csak az ő édes ajka

nem beszédes többé. . . . csak az ő nagy szíve nem él, nem dobog többé. Hanem az ő dicsőségének rózsái — azok el nem hervadnak sohasem! Keveset élt — de sokat teremtett. Ifju volt még és mégis atyja volt a zsidó tudománynak!

Emléke mindörökké áldott!

Dr. Kiss Arnold,
veszpr. főrabbi.

Kaufmann Dávid halálára.

*Juda Halévi, kelj fel hamvaidból,
Bús gyászdaloknak lantos mestere,
»A hévizekről egy koporsó indul«
Ez legyen gyászdalodnak kezdete.*

*S a hévizek árja vele megy gyászutján,
Nagy, nemes lelkek könnypatakja az;
S a gyász hetében, mint újabb gyászshullám
Magukból a romokból kél panasz.*

*Meghalt a szent romoknak ébresztője,
Hamuba dől vele e renaissance;
Tavaszt temetünk el a temetőbe
Históriáinkról lehullt a zománcz.*

*S a mult gyászának egygyel több a gyásza,
Mert rajta immár rózsza sem virul,
Nincs, nincs, nem is lesz neki méltó mása,
Ki tavaszt így kelt múltak hamviból.*

*És szomorubban zeng a Czionida
Juda Halévi zokog újra lám:
»Beégett mult s jelen e remek hídja«
S a gyászdal úgy sir, miként hajdanán.*

Gerő Attila.

C z i o n !— *Juda Hálévi.* —

Á b h ó 9 - i k é r e .

Világ koronája,
Czion a te várad,
Lánczokra leverve
Vágyódom utánad.

Ha repülni tudnék
Messze napkeletre,
Széles e világon
Boldogabb ki lenne?

Elmondom, mivé lett
Régi dicsőséged;
Oh, én soha, soha
Nem feledlek téged!

Suhogó szárnyakat
Ki adna az útra?
Hogy lelkem a sassal
Versenyezni tudna;

Hogy a kósza felhő
Vinne el hazámba
S illatos hegyekre
Szeliden lesszállna...

Örülve feledném
A keserű multat,
Mintha gyermek édes
Anyjára borulhat.

Oly ridegen áll most
Az elhagyott fészek,
Tanyát ütött benne
A gyilkos enyészet.

Eltűnődöm olykor,
Mi az ember sorsa?
Milyen éj szakadt le
A boldog napokra?

Elmondom, mi voltál
Napkelet királya!
Mig lángba borított
Az élet viszálya.

Jordán vize mellett
Minden oly halott!
Nem tudnék én mást ott,
Csak sirni, zokogni.

Repkények simúlnak
Az üsökök falakra,
A haragos ég is
Könyeit hullatja.

Tudod-e, mi voltál
S hogy mily árva lettél?
Virágos ágyakon
Kigyókat neveltél.

Előtted a világ
Hódolattal térdelt,
Kincset, koronákat
Lerakott elébed.

S most szolga dühétől
Porig lealázva,
Szived a megváltó
Szabadságot várja.

Vipera tanyázik
A balzsamos réten,
Mi egykor szép volt,
Összeomlott régen!

De a régi vagy még,
Oh, Czion! szívemnek
És így eltiporva,
Még jobban szeretlek.

És ha egy világ is
Kikáczag, elfeled,
Én leszek örökké
Sirató gyermeked.

Mindegyik porszemed
Rég megáldva van már,
Édesebb a méznél,
Drágább az aranynál.

Makai Emil.**Tolongásban.**

— Méry Károly könyvéről. —

Egy finom, érzékeny lélek, kit a sors inkább vetett oda az élet hullámozó forgatagába, mint más halandót s ki küzdeni nem tud, mert undorodik a cselszövéstől, mások erőszakos félretolásától, s ezért nyugodtan türi, mint lökdösik kegyetlenül ide-oda a hideg hullámok. A sors ezer tüzsurása, a hullámok durva paskolása között tölti el ifjusága legszebb éveit s mégis, mint megállapodott ember, megmarad tiszta idealistának. Csak lelkének fájó vibrálása, bizonyos kesernyés, de a mellett kedves, szelid ironia mutatja, hogy ez a finom, nemes lélek is tapasztalta az emberek gonoszságát, kétszínűségét. Tapasztalta, de azért lelket e tapasztalatok meg nem rontották, az ő tiszta idealizmusát, optimismusát, csak annyira homályosították el, mint a hogy elhomályosul a tükör tiszta lapja a lehelettől. Elvesziti fényét, de csak pár pillanatra, míg melegség, napfény nem éri.

Méry Károlynak, a rég ismert poétának fenti czim alatt megjelent verses és prózai aforizmái tulajdonképen egyes sóhajok, szelid szemrehányások a sors ellen, mely vele épen nem bánt valami kedvezően. És mégis, végig olvasva ezt a testes kötetet, meggyőződünk, hogy oly sok idealizmus, annyi optimismus nyilatkozik meg benne, mintha szerzője egész életét gondtalan boldogság között töltötte volna. A sors ellen való szemrehányásait, csipős megjegyzéseit, ironiáját, oly kedves módon és oly tetszetős formában adja elő, hogy soha egyhanguvá nem válik. A társadalom, politika, irodalom száz és száz kérdéseit, az emberiség törekvéseit finom lélekkel, éles szemmel, nemes idealizmussal bírálgatja egy-egy csattanó, kedves kis vers vagy verskép hangzó próza keretében.

Mint a kaleidoskop változik minden egyes forgatásnál, úgy változik mindegyik lap átfordításánál Méry Károly témája, mely, úgy mint a kaleidoskop, mindig színes, élénk, tetszetős, megkapó. Egy egész életnek vergődése, küzdelme, törekvése, gondolkodásmódja tükröződik ebben a nagy munkában vissza s ha sok kiváló tulajdonától el is tekintünk, már azért is bizonyos megilletődéssel forgatjuk, mert kiolvashatjuk belőle, hogy: ime, egy egész hosszú életnek, egy nemes léleknek gyötördése, bánata, fájdalma van ezen műbe zárva. Nagy előnye Méry Károly könyvének, hogy sohasem nagyképűsködik. Szerény, egyszerű, kedves, ment minden bombasztikus frázistól. A legnehezebb problémákat egy-egy szellemes kis versikével élénken világítja meg s már is átkalandózik egy újabb problémára.

E lapok olvasói előtt rég ismert Méry Károly neve. És itt főképen azokról a verseiről akarok röviden szólni, melyekben buzgó vallásossága, a felekezetek között kitört harcok miatt való bánata nyilatkozik meg. Mily találó a »Testvérek« czimű verse:

Az emberek, mind egy anyának
Mind magzati a Természetnek!
S míg anyjuk elhagyatva sínlk,
A mint az testvérekhez illik:
Az örökségen veszekednek.

Kedves vers a »Jakab« czimű, melyben az antiszemitizmust csipkedi:

Az égbe tör a jó Jakab.
Az égbe tör s a légbe kap.
Egy légi kéz kezére csap
S leszédül szárnysegetten.

Az Eszme vonja félutig,
De mindig újra lebukik —
S a Jancsik, Pisták és Mukik
Mulatnak rajt veszetten.

Álljon itt még mutatoul néhány szellemes prózai aforizmiája:

Mi lett a felebaráti szeretetből, amit a zsidó erkölcsstanból vett a világ kölcsön? Solidaris gyűlöletté változtatták a hitelező ellen.

*

Én nem értem az antiszemitizmust. Hiszen a kereszténység meg a zsidóság közt annyi a kapcsolat, a kölcsönös vonatkozás! Vagy a zsidógyűlöletnek talán épen a kölcsönös vonatkozás az oka?

*

A születés, a rang, a pénz, a szellem arisztokrátiájánál is tudok fényesebbet. Valamennyinél különb előkelőség a szenvedés arisztokrátiája.

Aki ezt a könyvet megveszi, nemcsak pár órára való szórakozást fog benne találni. Értékes, szép munka, melyet minél többször forgatunk, annál többre becsüljük. Mi részünkről tiszta szívből ajánljuk. A fényes kiállítású mű 1 frtéért szerezhető meg a szerzőnél (Budapest, VII., Rottenbiller-utca 64).

—i—r.